

Мукофоти жаннат

Болажон халқмиз. Онаси ё отасидан, ёки иккисидан ҳам, турли сабабларга кўра ажралиб қолган, кўзлари соғинчга тўла, кўнгли меҳрга ташна болажонларни кўрсак, ичимиздан уларга ачиниб, раҳмимиз кўзийди. Ҳиммат қўлларини чўзгимиз келади. Бундай болажонлар учун қанчадан-қанча тарбия масканлари барпо этилган, барча шароит яратилган. Шундай бўлса-да, мурғак юракларида армон яшайди: улар ҳамини азиз инсонларининг – ота ва оналарининг, яқинларининг меҳр-муҳаббатларини соғинишади.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Ўткир Хошимов бундай ёзади: “Ҳаётимда кўп дастхат ёзишга тўғри келган. Китоблар, албомлар, суратлар... Фақат бир гал дастхат ёзиш мушкул иш эканини билганман. Олис вилоятлардан бирига борганимизда етимхонага таклиф қилишди. Дастурхон тўкин эди. Ширинликлар... Болаларнинг ўзи пиширган кулчалар...Томоғим хиппа бўғилиб, сув ҳам ўтмай қолди. Кейин концерт қўйишди. Болалар хушчақчақ қўшиқ айтяпти-ю, йиғлаётганга ўхшайди. Қизалоқлар шўх-шўх рақсга тушяпти-ю, кўзларида мунг бор, ғусса

бор... Бир қизалоқнинг оёғидаги туфличалари икки хил...

Учрашув охирида етимхона журналига дастхат қўйишни илтимос қилишди. Узоқ ўйлаб қолдим. Сўнг ёздим: “*Шу даргоҳдаги болаларнинг ота-онаси ўлган бўлса, Худо раҳмат қилсин. Тирик бўлса...*”

Машҳур ханафий аллома Али ибн Муҳаммад ибн Али Журжоний (милодий 1339 – 1403, ҳижрий 740 – 816) “Китоб ат-Таърифот” номли асарларида “етим” сўзига бундай таъриф беради: “Етим (вояга етмасдан туриб) отасиз қолган шахсдир. Чунки унинг нафақаси онанинг эмас, балки отанинг зиммасига юкланган”.

Етимни ўз ҳимоясига олган, уни ташқи ва ички зарарли таъсирлардан ҳимоя қилган кишининг мукофоти жаннатдир. Абу Умомадан (Аллоҳ ундан рози бўлсин) ривоят қилинади: “Ким Аллоҳ азза ва жалла учун бир етимнинг бошини силаса, унинг қўли нечта сочининг устидан ўтса, шунча яхшилик ёзилади. Ким ўз ҳузуридаги

етим болага яхшилик қилса, мен ўша одам билан жаннатда мана бундай бўламан”, деб икки бармоқларини яқинлаштирдилар” (*Имом Аҳмад*). Абу Ҳурайра (Аллоҳ ундан рози бўлсин) ривоят қилади: “Мусулмонларнинг уйлари ичида энг яхшиси етимга яхшилик қилинадиган уйдир. Мусулмонларнинг уйлари ичида энг ёмони етимга ёмонлик қилинадиган уйдир” (*Ибн Можжа*). Энди етимнинг бошини силаб, тарбия қилган, уни ўқитган, едириб-ичирган, кийинтирган, бошпана берган, яхши муомала қилган кишига бериладиган ажрларни ўзингиз чамалаб кўринг...

Дарҳақиқат, фарзандларимиз Яратган инъом этган азиз неъмат. Шунингдек, улкан омонат ҳамдир. Уларни бағримизда асраб-авайлаб, соғлом ва баркамол инсон қилиб улғайтирсак, иншааллоҳ, ўзимиз учун ҳам, келажагимиз учун ҳам фойда бўлади.

Нурали МАВЛОНОВ,
Зангиота тумани
бош имом-хатиби

Кўз қувончи улуғ неъмат

Фурқон сураси 74-ояти мазмуни бундай: «Улар: “Эй Раббимиз, Ўзинг бизга жуфти ҳалолларимиздан ва зурриётларимиздан кўзимиз қувонадиган нарса ҳадя эт ҳамда бизларни тақводорларга йўлбошчи қил”, дейдиганлардир».

Зурриёт кишининг насли, фарзанди маъносидадир. Фарзанди инсоннинг бир жузидир. Ота-она улғайган фарзандини, неча ёшга кирса ҳам, қанақанги амал курсида ўтирса ҳам боладай кўради, унга қайғуради ва меҳрибонлик қилади. Доимо фарзандининг камолини кўриб кўзи қувонишини хоҳлайди.

Инсон яхши сўзни эшитиб қувонади, яхши ҳиддан, ширин овқатдан шодланади. Аммо кўриб қувониш, айниқса, фарзанд муваффақиятини, одобини, соғлигини кўриб қувониш бўлса, уни таърифлаб бўлмайди. Қалбимиз кўри, умримиз маъноси, келажагимиз, ҳаётимиз давомчиси, борлигимиз Аллоҳ берган фарзандларимиздир...

Ота-онасининг кўз қувончи эканини билган фарзанд, уларнинг кўзларини қувонтиришга ҳаракат қилади, дуоларини олади!..

Фарзанд билса, ота-онаси ҳам унинг кўз қувончидир. Фарзанднинг кўз қувончи, қалбидаги меҳр булоғи ота-онасидир. Ақлли фарзанд ўз камолини ва муваффақиятини аввало ота-онасига кўрсатади, уларни севинтиради... Ҳар бир ота ва она фарзандига мана шу туйғуни сингдирса, ҳар бир қадамида уни қўллаб-қувватлаб турса, фарзанди уларга меҳрсиз бўлмайди.

Аллоҳ таоло барчамизнинг кўзларимиз қувончларини кўпайтирсин.

Абдумутал ОТАБОЕВ,

Зомин тумани

«HIDOYAT»

Ойлик диний-маърифий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Таҳрир ҳайъати

Усмонхон АЛИМОВ
Абдулазиз МАНСУР
Абдураззоқ ЮНУС
Ортиқбек ЮСУПОВ
Анвар ТУРСУН
Аҳад ҲАСАНОВ
Зоҳиджон ИСЛОМОВ
Абдулҳамид ТУРСУН
Ҳайдархон ЙЎЛДОШҲЎЖАЕВ
Баҳодир КАРИМОВ
Эркин МАЛИК
Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Исомиддин ОЛИМОВ
Абдул Жалил ХЎЖАМ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Муҳтарама УЛУҒОВА

Хаттот

Ислом Муҳаммад

Саҳифаловчи

Баҳром ИКРОМОВ

Матни

Раҳима КАРИМЖОН қизи терди.

Манзилимиз

100002, Тошкент шаҳри
Зарқайнар 18-берк кўча 47^а-уй;
Тел: 240-08-23, 227-34-30.
Интернет сайтимиз: www.hidoyat.uz
Интернет почтаимиз: m-nashr@yandex.ru
Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва
ахборот агентлигида рўйхатга олинган.
Гувоҳнома рақами 0177.

Босишга 2013 йил 28 февралда руҳсат берилди.
Босмаҳонага 2013 йил 1 мартда топширилди.
Қоғоз бичими 60x841/8. Адади 65.000 нуска.
2836-сон буюртма. «Shaq» нашриёт-матбаа
аксиядорлик компаниясида босилди.
Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41.

Қўлёзмалар қайтарилмайди.

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин. Келтирилган иқтибос ва рақамлар учун муаллиф масъул. Хат юборилганида исмлар тўлиқ, манзил аниқ ёзилсин. Мақолалар кўчириб босилса ёки иқтибос олинса, «Ҳидоят»дан олингани кўрсатилиши шарт.

Журналимиз саҳифаларида оят ва ҳадислар берилётгани учун уни ножоиз жойларга ташла-маслигингизни сўраймиз.

ТАФСИР **4** ОДАМЛАРНИ ЯРАШТИРИШНИНГ САВОБИ

Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлган): “Яхшилик кўрсатишга лойиқ ва нолайиқ кишига ҳам яхшилик кўрсат.

Агар яхшилик кўрсатишга лойиқ инсонни топсанг, у сенинг яхшилик кўрсатишингга ҳақлидир. Агар сен яхшилик қилмоқчи бўлган инсон яхшилик кўрсатишингга нолайиқ бўлса ҳам, сен яхшилик қил, чунки сен яхшилик қилиб, савоб олишга муҳтожсан”, дедилар.

САҲОБАЛАР ҲАЁТИ **8** ҲАЗРАТ АЛИ ИБН АБУ ТОЛИБ

Муфассирлар ёзишича, ҳазрат Али (Аллоҳнинг яқини бўлган): “Вафотим етгунига қадар мендан сўраб қолинглар. Инсонни яратиб, ердан уруғ ундирган Зотга қасам, агар менга Қуръоннинг ҳар бир оятидан савол берсанглар, унинг қачон ва нима сабабдан туширилганини, носих ёки мансүх эканини, бир маънони ё кўп маънони англатишини, шунингдек, унинг барчага Маккада ёки Мадинада ноил бўлганини айтиб бероламан», дейди.

МАСАЛА **14** СЎРАГАН ЭДИНГИЗ...

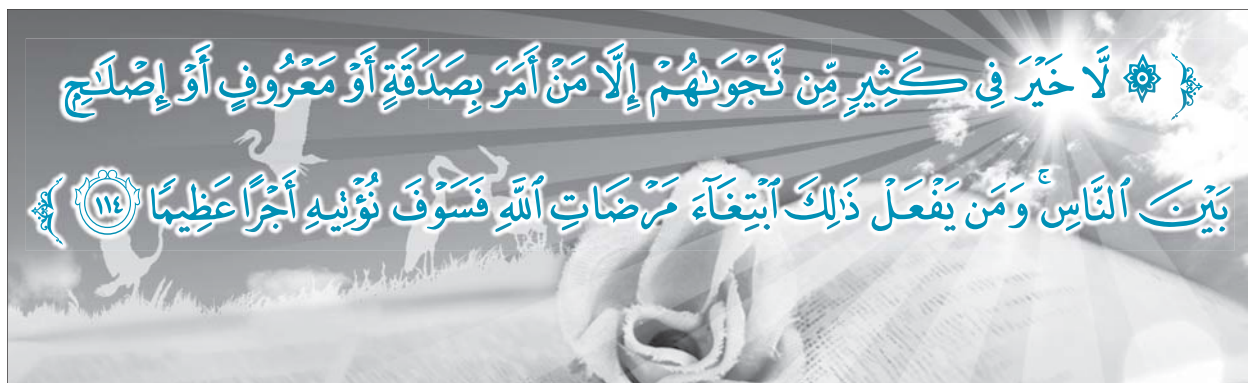
Фаришталар гарчи одамларга сеҳрни ўргатиш учун тушган бўлсалар ҳам, олдиндан: “**Биз фақатгина синов** (воситасимиз, бизга ишониб) **кофир бўлиб қолма**», яъни, “Эҳтиёт бўл!

ХАБАРЛАР **20** САНЪАТ КЎРГАЗМАСИ

Эрон Ислом Республикасининг Тошкентдаги элчихонасида миллий маданият ва санъат кўргазмаси ўтказилди. Кўргазмада Эрон амалий санъати услубидаги расмлар, ҳунармандларнинг қўл ишлари ва бошқа антиқа буюмлардан намуналар намоиш этилди.

МУНДАРИЖА

<i>Яхшиликка чақириш</i>	
Нурали МАВЛОНОВ	
Мукофоти жаннат	1
<i>Таянч нуқта</i>	
Абдумутал ОТАБОЕВ	
Кўз қувончи – улуғ неъмат	2
<i>Идора ҳаёти</i>	
Вазифалар белгиланди	5
<i>Навоийхонлик</i>	
Нурбой АБДУЛҲАКИМ	
“Ҳар нафасинг ҳолидин огоҳ бўл...”	6
Эҳтиром	7
<i>Ёмонликдан қайтариш</i>	
Соҳибжон АҲМЕДОВ	
Оқибати хатарли қилмиш	10
<i>Идора ҳаёти</i>	
Имом-хатиблар йиғилиши	11
<i>Тақдимот</i>	
Муҳим манба бўлади	11
<i>Балодан асрасин</i>	
Бепарволик офат келтирар	12
<i>Илм масканларида</i>	
Қуръоншунослар мусобақаси	13
<i>Мазҳабимизни ўрганамиз</i>	
Имоми Аъзамнинг сукутлари ва саҳийликлари	16
<i>Тафаккур</i>	
Ирода ТЎРАХОНОВА	
Хайрлиси бўлсин!	17
<i>Яхшиликка чақириш</i>	
Қувондик БОЙМУРОДОВ	
Тил яхшиликни сўзласин	18
<i>Ибрат</i>	
Улуғларнинг дуоларидан	19
<i>Аёллар саҳифаси</i>	
Аёлингиздан ранжиманг	22
<i>Долзарб мавзу</i>	
Аҳмаджон БОБОМУРОД	
Қарзини узмаган зарар кўради	23
<i>Шеърят</i>	
Тўғрилиқ ва ҳаё бўлсин шиоринг	24
Отабек БОҶОНИЙ	
Онажонлар	24
Ойгул СУЮНДИҚОВА	
Онамни эслаб	24
Султон ЭРГАШ	
Тўртликлар	25
Салим РИХСИЕВ	
Тилагим	25
<i>Саодат асрига саёҳат</i>	
Нубувват дарахтининг меваси	26
<i>Мовароуннаҳр уламолари</i>	
Шайх Абдулазиз МАНСУР	
Марв фақиҳлари	27
<i>Маърифий суҳбатлар</i>	
ШУКРУЛЛО	
Халқ дардини жойладим дилга...	28
<i>Идорамизнинг 70 йиллиги</i>	
Таъмирига қўлимиз теккан	30
<i>Муслмон одоби</i>	
Муҳаммадий ҚОРАЕВ	
Қабр зиёрати	31
<i>Буюклар сабоғи</i>	
Аллоҳнинг дориси	32
<i>Дарс</i>	
Ҳадиси қудсий	32

Одамларни яраштиришнинг савоби

“Уларнинг кўп шивирлашиб гаплашишларида яхшилик йўқ. Фақат садақа беришга, эзгуликка ёки одамлар ўртасини ислоҳ қилишга буюрган бўлсалар, бу яхшидир. Кимда-ким Аллоҳ розилиги учун шу ишларни қилса, унга улкан мукофот беражакмиз” (Нисо, 114).

“Уларнинг кўп шивирлашиб гаплашишларида яхшилик йўқдир...”

Мотуридий мазкур маъноли оят тафсирида бундай дейдилар: «Ояти каримадаги “نَجْوَى” “нажва” сўзининг икки маъноси бор. Биринчиси “қавм”, “одамлар”, иккинчиси “яшириш”, “сирли гаплашишдир”. Агар “нажва” сўзининг “шивирлаб гаплашиш” маъносини олсак, оятнинг маъноси бундай бўлади: “Уларнинг кўп шивирлашишларида яхшилик йўқ, шивирлашиш фақат садақага буюриш, одамлар орасини ислоҳ қилиш ҳақида бўлсагина яхшидир».

Агар “нажва” сўзининг “қавм” маъносини олсак, унда оятнинг маъноси: “Уларнинг кўп қавмларида яхшилик йўқ. Фақат садақа, эзгулик ва одамлар орасини ислоҳ қилишга буюрадиган қавмда яхшилик ва хайр бор”.

“Муножот” сўзи ҳам “нажва” сўзининг ўзагидан келиб чиққан, Унинг маъноси “Аллоҳга қалбан, яширин нола қилиш”дир.

Ибн Умардан (Аллоҳ ундан рози бўлсин) ривоят қилишларича, Расулуллоҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломати бўлсин) айтадилар: “Агар уч киши йиғилишса, улардан иккиси ўзаро шивирлаб гаплашмасин, бу учинчи инсонни хафа қилади”. Инсонни хафа қилиш, унга зарар етказиш ҳисобланади. Ўзгага зарар етказиш динимизда ҳаромдир.

Одатда инсонлар яхши амалларни ҳаммага маълум қилгилари келади, гуноҳ ишлар эса бекитиқча маслаҳат қилинади, фитналар ҳам махфий равишда уюштирилади.

“...Фақат садақа беришга, эзгуликка...” Абу Умомадан (Аллоҳ ундан рози бўлсин) ривоят қилинади. Расулуллоҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломати бўлсин) дедилар: “Ҳар бир яхшилик садақадир, жаннатга энг аввал кирадиган кишилар аҳлимаъруф, яхшилик қилувчи, ҳалокатга боис гуноҳлардан тийилган кишилардир”.

Расулуллоҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломати бўлсин): “Яхшилик кўрсатишга лойиқ ва нолойиқ кишига ҳам яхшилик кўрсат. Агар яхшилик кўрсатишга лойиқ инсонни топсанг, у сенинг яхшилик кўрсатишингга ҳақлидир. Агар сен яхшилик қилмоқчи бўлган инсон яхшилик кўрсатишингга нолойиқ бўлса ҳам, сен яхшилик қил, чунки сен яхшилик қилиб, савоб олишга муҳтожсан”, дедилар.

Яхшилик қилишдан мақсади Аллоҳнинг розилиги бўлган инсон ҳаммага, яхшига ҳам, ёмонга ҳам яхшилик қилаверади.

Мовардий айтади: “Кимнинг қўлидан яхшилик келса, фурсат борида яхшилик қилсин. Ожиз бўлиб қолишидан олдин уни тезлатсин. Яхшилик

қилиш имкони ҳамиша бўлавермайди. Ҳали имкон бор деб чалғиб юрмасин. Қанчадан-қанча ўзига ишонганлар, имкони қўлдан кетгач, надоматга қолган”.

Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) айтадилар: “Кимга яхшилик қилиш эшиги очилса, унга кирсин, чунки бу эшик қачон ёпилишини билмайди”.

Абу Ҳурайра (Аллоҳ ундан рози бўлсин) ривоят қилади: “Сизлар мол-дунёингиз билан одамларни хурсанд этолмайсиз, балки сизнинг очик юзингиз ва чиройли хулқингиз уларни хушнуд этади”.

Аббос (Аллоҳ ундан рози бўлсин) айтади: “Яхшилик уч нарса билан комил бўлади: Уни тезроқ бажариш, кичик бўлса-да, давомли қилиш, уни яширин бажариш. Яхшиликни тезроқ қилсанг, ютуққа эришибсан, оз ва давомли қилсанг, уни катталаштирибсан, яширин адо этсанг, мукамал бажарибсан”.

“...ёки одамлар ўртасини ислоҳ қилишга буюрган бўлсалар, бу яхшидир”.

Набий (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) Абу Айюбга (Аллоҳ ундан рози бўлсин) айтдилар: “Сенга Аллоҳ ва Унинг расули яхши кўрадиган ишни ўргатайми? Агар инсонларнинг ораси бузилса, ислоҳ этасан, агар бир-биридан узоқлашиб кетса, уларни яқин қил!”.

Авзой (Аллоҳ ундан рози бўлсин): “Аллоҳ таолога икки кишининг ўртасини ислоҳ қилиш учун ташланган қадамдан кўра севимли қадам йўқ. Ким икки кишини яраштириб қўйса, Аллоҳ таоло уни дўзахдан озод қилади”, деган.

Ибн Умардан (Аллоҳ ундан рози бўлсин) ривоят қилинади. Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) айтадилар: “Садақанинг яхшиси одамлар орасини ислоҳ қилишдир”.

“...Кимда-ким Аллоҳ ризоси учун шу ишларни қилса, унга улкан мукофот беражакмиз”. Бу Аллоҳ таолонинг ваъдасидир. Аллоҳ таоло ваъдасига асло хилоф қилмайди.

Абу Мансур Мотуридий, Ибн Касир, Қуртубий, Жасос, Ваҳба Зуҳайлийларнинг тафсирилари асосида

**Бадриддин
САДРИДДИН Ўғли**
тайёрлади.

Вазифалар белгиланди

Шу йил 5 феврал куни бўлган Қорақалпоғистон Республикаси имом-хатибларининг йиғилишида 2012 йилги фаолият якунлари, эришилган ютуқлар ва йўл қўйилган камчиликлар, ҳамда 2013 йили имомлар олдида турган долзарб вазифалар муҳокама этилди.

Қорақалпоғистон мусулмонлари қозийети қозиси Шамсиддин Баҳаўтдинов 2012 йили амалга оширган ишлар бўйича ҳисобот берди. Ҳисоботда масжидлар ҳомийларни жалб этган ҳолда ўтган “Мустаҳкам оила йили” да муҳтожларга 6 миллион сўмдан ортиқ хайрия ёрдами кўрсатилгани, 15 та масжидда тўла таъмирлаш ишлари олиб борилгани, имом-хатиблар беш юздан зиёд маънавий-маърифий ва саломатлик, мингдан ортиқ миссионерлик ва ақидапарастликка қарши тадбирларда маърузалар билан иштирок этганини қайд қилиб ўтди.

Йиғилишда диний идора раиси ўринбосари Абдураззоқ Юнус, Масжидлар бўлими мудир Муҳаммадназар Қаюмов, Дин ишлари бўйича қўмита ходими Исломиддин Зухриддинов ўтган йил эришилган ютуқлар билан бирга баъзи камчиликларни эътироф этиб, “Обод турмуш йили” да имом-хатиблар олдида турган долзарб вазифалар, жумладан, тинчликни кўз-қорачиғидай асраш ёшларда ватанпарварлик ҳиссини уйғотиш ҳартомонлама интеллектуал салоҳиятга эга бўлиш ва оммавий аҳборот воситаларида фаол иштирок этиш зарурлигини таъкидлашди.

Мажлис якунида йилнинг энг фаол имом-хатиби Нукус шаҳар “Имом эшон Муҳаммад” жоме масжиди имом-хатиби Баҳрамаддин Разовга, энг фаол тарғиботчи Мўйноқ тумани бош имом-хатиби Аминжон Набатовга ва энг обод масжид Беруний тумани “Шайх Аббос Валий” жоме масжиди имом-хатибига қозийетнинг мақтов ёрлиқлари, совғалари топширилди.

*Ўзбекистон мусулмонлари идораси
Масжидлар бўлими*

“Ҳар нафасинг ҲОЛИДИН ОГОҲ БЎЛ...”

Вақт шиддатли кечади. Ўтаётган ҳар лаҳза эса умрнинг муайян бўлагидир. Шу боис тафаккур юритувчи одам умрнинг ҳар онини ғанимат билади, уни яралмишларнинг афзали деган номга муносиб ўтказишга интилади. Йўқотилган мол-дунёнинг ўрни қопланиши мумкин. Бироқ бой берилган вақтни зинҳор ортга қайтариб бўлмайди. Миллий маънавиятимиз қуёши – ҳазрат Алишер Навоийнинг бу борадаги хикматлари, айниқса, қимматлидир.

“Ҳайратул аброр” достонининг ўн саккизинчи мақолатида “ҳар нафаским, ҳаёт гулшанидин насим дурур, қадрин билмак” зарурлиги бетақдор поэтик ифодасини топган. Мана, улуғ бобокалонимиз қандай насиҳат қилганлар:

*Ҳар нафасинг жавҳаре эрур нафис
Ким, санга ул бир нафас эрур анис.*

Жавҳар – бу ўринда “бебаҳо” маъносида. Шунинг ўзиёқ нафаснинг жавҳарга ташбеҳ этилишида қанчалик фасоҳат ва балоғат борлигидан далолат беради. Анис – “дўст” дегани. Демак, нафас – инсоннинг яқин дўсти. Уни қадрламоқ эса бурчдир. Улуғ бобокалонимиз айтганидек, ҳар бир нафасда икки неъмат бор:

*Кирмаги бир неъмат эрур муғтанам,
Уйлаки кирмаклиги чиқмоғи ҳам.
Бири эрур қути ҳаётинг сенинг,
Яна бири қуввати зотинг сенинг.*

Миллати, ирқи, жамиятда эгаллаган мавқеидан қатъи назар, Одам болаларининг ҳоли олинаётган биргина нафас билан боғлиқ. Жисмонан қанчалик чиниққан-чиниқмаган, йиққан мол-дунёси нечоғли кўп ё камлигига қарамай, одамзоднинг борлигини ана шу биргина нафас белгилайди. Шу боис нафаснинг вужудга кириши – ғанимат билиш зарур бўлган улуғ неъмат эса, худди шу нафаснинг қайтиб чиқмоғи ҳам аҳамияти жиҳатидан ундан кам эмас. Улуғ Навоий таъбири билан айтилса, бири – қути ҳаёт, яна бири эса – қуввати зот.

*Бу ики неъматки намудордур,
Ҳар бирига шукр ери бордур.*

Демак, ҳар бир нафасимизда икки неъмат бор:

ўша нафаснинг олиниши ва қайтиб чиқиши.

Маълумки, шукр шу лафзни такрорлашдангина иборат эмас. Неъматнинг аҳамиятини англаш – шукр. Уни қадрлаш – шукр. Ҳақини адо қилиш – шукр. Нафаснинг шукри уни ғанимат билиш, беҳуда ўтказмаслик билан адо этилади. Бунинг муҳим шарт эса ҳар бир нафасдан огоҳликдир. Ҳазрат Навоийнинг мана бу ўғитлари шу ҳақда:

*Жон била сен то нафас имкони бор,
Қадрини билгилки, нафасча не бор.*

*Ҳар нафасинг ҳолидин огоҳ бўл,
Балки анга ҳуш ила ҳамроҳ бўл.*

Масаланинг бир жиҳатига алоҳида эътибор қаратиш зарур. Ҳазрат Навоий бу фикрларни назарий қарашлар сифатида баён қилибгина қолмай, ҳаётда ҳам шунга амал қилганлар.

Олимлар “инсон” ва “нисйон” (“унутувчи”) сўзларининг ўзаро алоқадор эканини айтадилар. Дарҳақиқат, Одам болаларининг табиати унутишга мойил. Инсон ботиндан кўра зоҳирга кўпроқ эътибор беради. Ўз моҳияти ҳақида тафаккур қилиш борасида ундан кўра ялқовроғи йўқ. Нима учун яратилгани, зиммасида қандай масъулияти борлиги хусусида кўп ҳам ўйлайвермайди. Ҳўш, у ҳар нафаси ҳолидан ғафлатда қолса нима бўлади? Ҳазрат Навоий ижодининг хос хусусиятларидан бири шундаки, у зотнинг асарларида мавзу муфассал тадқиқ қилинади, нуктадонлик билан таҳқиқ этилади. Бунда теран мазмун ва гўзал бадиият ҳайратланарли даражада уйғунлашади:

*Ғафлат агар бўлса бу ишдин даме
Ким, йўқ анингдек кишига мотаме.*

Дунёда нима ёмон – ғофиллик ёмон. Бундан ҳам ёмони, инсоннинг огоҳликдан кўра ғафлатга мойилроқ эканидир. Ўзининг ғафлатда қолганини англаш ҳам саодатдир. Ғофил бўлса-ю, ғафлатда эканини ҳам ҳис этмаса, кишига ундан оғир мотам йўқ, деган хулосага келади улуғ бобомиз.

Ўзни қилиб ғофилу ошуфтаҳол,
Ҳар негаким, айлагайсен иштиғол,

Гарчи анга манфаати бўлмасун,
Жаҳд этким, маъсияти бўлмасун.

Ғофил тирикчилик илинжида ўзини ҳар томонга урар экан, охирини ўйламайди. Фикр юришиш унга бегона. Табиий, ғафлат комидаги кимса гуноҳ-савобни фарқламайди. Шу боис у Яратган олдидаги масъулиятини унутгани каби, яралмишлар ҳақиқа ҳам бемалол хиёнат қилавериши мумкин. Ҳазрат Навоий ғафлат аҳли ҳар негаки иштиғол айлар экан, жамиятга, халққа манфаат етказмагани майли, лекин “жаҳд этиб” маъсиятдан узок бўлсин, дейди.

Яхшилик ар айламасанг иш чоғи,
Айламагил бори ёмонлиқ доғи.

Авалло, элга яхшилик қил. Агар бу қўлингдан келмаса, ёмонлик қилишдан сақлан, бу ҳам бир яхшиликдир. Мана, донишманд бобокалонимиз ўгити. Бу насиҳатларга амал қилиш инсонни қусурлардан поклайди. Унинг иллатлардан парҳез қилишига, эзгуликни ҳаётини аъмол билиб яшашига сабаб бўлади. Ҳар бир нафас ҳолидан огоҳ бўлиш малакасини тарбиялайди.

Ҳазрат Навоий таъбирича, вақтни чин маънода қадрлаши учун инсон ўтмишу келажак ҳақидаги хомхаёллардан узок бўлиши керак. Беҳуда орзу-ҳавасларга берилавермаслиги лозим. “Ўтган рўзгор адамдур. Келмагандин сўз айтқон аҳли надамдур ва ҳол муғтанамдур”, дейишлари сабаби шунда. Яъни, ўтган воқелик энди йўқ. Ундан фақат ибрат олиш мумкин, холос. Ҳали келиб улгурмаган ҳодиса ҳақида сўзлаш эса кишининг надо матда қолишига сабаб бўлади. Айни яшаётган он эса ғаниматдир:

Мозию мустақбал аҳволин
такаллум айла кам,
Не учунким, дам бу дамдур, дам
бу дамдур, дам бу дам.

Ўзи яшаётган ҳар бир лаҳзани қадрлаш, уни маънавий камолотга эришмоқ учун берилган имкон деб билиш одамзод умрига зийнат бағишлайди. Уни комилликка чорлайди. Ана шундай кишилари кўп бўлган жамият, шубҳасиз, равнақ топади. Зеро, ҳазрат Навоий асарлари инсонни комил, жамиятни мукамал кўриш орзуси бетакрор бадиий талқин этилгани билан ҳам барча замонлар учун бирдай аҳамиятлидир.

Нурбой АБДУЛҲАКИМ,
профессор

Эҳтиром

Шу йил 7 феврал куни Тошкент Ислом институтида шеърят мулканининг султони, давлат арбоби Алишер Навоий туғилганининг 572 йиллигига бағишлаб «Алишер Навоий – ўзбек адабиёти ва маданиятининг буюк сиймоси» мавзуда учрашув бўлиб ўтди. Унга Тошкент шаҳар бош имом-хатиби Анвар Турсунов ва Тошкент маданият коллежи катта ўқитувчиси Абдуқаҳҳор Жалилов таклиф этилди. Сўзга чиққанлар Алишер Навоийнинг ҳаёти ва ижоди, илмий-адабий мероси ҳақида гапиришди. Ғазалларидан намуналар келтириб, шарҳлашди.

“Тиллар” кафедраси

14 феврал куни институтда ўқитувчилар ва талабалар иштирокида Заҳриддин Муҳаммад Бобур туғилганининг 530 йиллигига бағишланган маърифий кеча ўтказилди. Кечага таклиф этилган меҳмонлар Ўзбекистон халқ артисти Ёдгор Саъдиев, Тошкент Ислом университети кафедра мудири Саидмухтор Оқилов, “Мовароуннаҳр” нашриёти бош директори Нуруллоҳ Муҳаммад Рауфхон Бобурнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида сўзлашаркан, у зотнинг давлат ва маданият арбоби, моҳир саркарда, донишманд тарихчи, заковатли олим, халқпарвар, маърифатпарвар ва таржимон эканини ҳам таъкидлашди.

Очиқ мулоқот шаклида ўтган суҳбат турли савол-жавобларга бой бўлди. Шоир ҳаёти ва ижоди ҳақида деворий газеталар танлови ҳам бўлиб ўтди. Танловда иккинчи курс талаба қизлари ғолиб бўлишди.

Абдуносир
АБДУМАЛИК ўғли

Тўлиқ исми: Али ибн Абу Толиб ибн Абдулмутталиб ибн Ҳошим ибн Абдуманноф Қурайший Ҳошимий. Куняси: Абул Ҳасан. Пайғамбаримизга (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) жиян, амакиларининг ўғли бўлади. Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) уни “Абу Туроб” деб атаганлар. Нубувват келишидан ўн йил олдин Макка шаҳрида туғилди. Пайғамбаримизнинг (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) тарбияларини олиб вояга етди.

Қурайш киборлари Расулulloҳни (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ўлдириш ниятида ўн икки қабиладан йигит тўплашади. Ўша кеча Жаброил (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) Расулulloҳни (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) уларнинг мақсадидан огоҳ этади. Сўнг Набий (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ҳазрат Алидан (Аллоҳ ундан рози бўлсин) яшил кийимларини кийиб, ўринларига ётишини сўрайдилар. Ҳазрат Али (Аллоҳ ундан рози бўлсин) рози бўлади. Қурайшликлар мақсадларини амалга оширолмай қолишади. Кейинчалик бу кеча “Тунаш кечаси” номини олади. Муфассирлар айтишича, “Одамлар орасида Аллоҳнинг розилигини ис-**таб, жонини берадигани ҳам бор**” (Бақара, 207) ояти ҳазрат Али (Аллоҳ ундан рози бўлсин) ҳақларида нозил бўлган.

* * *

Фазилатлари: Ибн Касир “Бидоя ва ниҳоя” асарида ҳазрат Али (Аллоҳ ундан рози бўлсин) ҳақида бундай ёзади: “Жаннат башоратини олган

ўн кишининг Расулulloҳга (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) насабда энг яқинидир”. Ҳазрат Али (Аллоҳ ундан рози бўлсин) Исломни биринчилардан бўлиб қабул қилди. Табукдан бошқа барча ғазотларда иштирок этди. У Бадр ва Ризвон воқеалари иштирокчиси, хулафои рошидиннинг тўртинчиси ва олам аёллари саййидаси Фотима бинти Муҳаммаднинг (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) умр йўлдоши, Ҳасан, Ҳусайн, Зайнаб, Умму Кулсумнинг (Аллоҳ ундан рози бўлсин) отаси.

Саҳл (Аллоҳ ундан рози бўлсин) ривоят қилади: «Али ўзини “Абу Туроб” деб аташларини яхши кўрар ва шу ном билан чақирилса, хурсанд бўларди. Бир куни Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) қизлари Фотиманинг (Аллоҳ ундан рози бўлсин) уйидан, ҳазрат Алини (Аллоҳ ундан рози бўлсин) топмагач, қизларидан: “Амакингни ўғли қаерда?” деб сўрадилар. Ҳазрат Фотима (Аллоҳ ундан рози бўлсин): “Орамиздан гап ўтди. Ҳазраблари келиб, мен билан гаплашмай қўйдилар”, деб жавоб қилди. Шунда Пайғамбаримиз (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) бир

кишига уни қаерда эканини билиб келишни буюрдилар. Ҳалиги одам келиб, ҳазрат Алининг (Аллоҳ ундан рози бўлсин) масжидда ухлаб ётганини айтди. Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ёнига келганларида ҳазрат Алининг (Аллоҳ ундан рози бўлсин) елкасидан ридоси ерга тушиб, тупроқ текканини кўрдилар. Пайғамбаримиз (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ридонинг чангини қоқиб: “Туринг, эй Абу Туроб, туринг, эй Абу Туроб”, дедилар».

Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ҳазрат Али (Аллоҳ ундан рози бўлсин) ҳаққига: “Аллоҳ кимнинг дўсти бўлса, Али унинг дўстидир. Ё Аллоҳ, уни дўст тутгани Сен ҳам дўст тут, унга душманлик қилганга Сен ҳам душман бўл” (Имом Аҳмад), деб дуо қилганлар. Ҳазрат Алининг (Аллоҳ ундан рози бўлсин) ўзидан эса бундай ривоят келтирилади: «Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) қасам ичиб айтганлар: “Мени фақат мўмин яхши кўради, мени фақат мунофиқ ёмон кўради”» (Имом Муслим).

Саъд ибн Абу Ваққос (Аллоҳ ундан рози бўлсин) бундай ҳикоя қилади:

«Расулуллоҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) Алига (Аллоҳ ундан рози бўлсин) айтган уч нарсани эслайман. Қани эди улардан биттаси менга берилганида! Пайғамбаримиз (у зотга Аллоҳнинг саломи бўлсин) Табук ғазотида Алини (Аллоҳ ундан рози бўлсин) Мадинада ўринларига қўйиб кетмоқчи бўлдилар. Шунда Али (Аллоҳ ундан рози бўлсин): “Ё Расулуллоҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин), мени аёл ва болалар билан қолдириб кетяпсизми?” деб сўради. Расулуллоҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин): “Хорун Мусога ўринбосар бўлгани каби менга ўринбосар бўлишга рози эмасмисан? Фақат мендан сўнг пайғамбар келмайди”, деб жавоб бердилар. Яна Ҳайбар кунида Пайғамбаримиз (у зотга Аллоҳнинг саломи бўлсин): “Бу байроқни Аллоҳ ва Расулини яхши кўрадиган, Аллоҳ ва Расули ҳам уни яхши кўрадиган кишига, бераман”, деганларини эшитдим. Ҳаммамиз байроқни олиш ниятида эдик. Бироқ Расулуллоҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин): “Алини чақиринглар”, деб буюрдилар. Ўша пайтлари Алининг (Аллоҳ ундан рози бўлсин) кўзи оғриган эди. Расулуллоҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) унинг кўзига туфлаб қўйдилар, сўнг байроқни топширдилар. Аллоҳ таоло Алига (Аллоҳ ундан рози бўлсин) нусрат берди. “Келинлар, ўғилларимиз билан ўғилларингизни, хотинларимиз билан хотинларингизни, ўзимиз би-

лан ўзларингизни чорлаб, сўнгра (биргаликда) илтижо қиламиз” (Оли Имрон, 61), ояти нозил бўлганида Расулуллоҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) Али, Фотима, Ҳасан ва Ҳусайнларни (Аллоҳ ундан рози бўлсин) дуо қилиб: “Аллоҳ, булар менинг аҳлим”, дедилар».

* * *

Ҳадис ривоят қилиши: Ҳазрат Али ибн Абу Толиб (Аллоҳ ундан рози бўлсин) ҳаммаси бўлиб 586 та ҳадис ривоят қилган. У кишидан: Ҳасан, Ҳусайн, Муҳаммад, Умар ҳамда Абдуллоҳ ибн Масъуд, Ибн Умар, Абдуллоҳ ибн Жаъфар, Абдуллоҳ ибн Зубайр, Абу

ҲАЗРАТ АЛИ (РОЗИЯЛЛОҲУ АНҲУ) МИСЛСИЗ ҚАҲРАМОНЛИКЛАР КЎРСАТИБ, “АСАДУЛЛОҲ”, ЯЪНИ “АЛЛОҲНИНГ ШЕРИ” НОМИНИ ОЛГАН.

Мусо Ашъарий, Абу Саид Худрий, Абу Рофиъ, Суҳайб, Зайд ибн Арқам, Жобир ибн Абдуллоҳ, Абу Ҳурайра, Жобир ибн Самура, Барро Ибн Озиб, Жарир Ибн Абдуллоҳ ва бошқа саҳобалар, Саид ибн Мусаййиб, Қайс ибн Хозим, Алқама ибн Қайс, Абу Асвад Жаулий, Аҳнаф

ибн Қайс, Шурайх ибн Ҳоний каби тобеинлар ҳадис ривоят қилгани келтирилади.

Муфассирлар ёзишича, ҳазрат Али (Аллоҳ ундан рози бўлсин): “Вафотим етгунига қадар мендан сўраб қолинглар. Инсонни яратиб, ердан уруғ ундирган Зотга қасам, агар менга Қуръоннинг ҳар бир оятидан савол берсанглар, унинг қачон ва нима сабабдан туширилганини, носих ёки мансук эканини, бир маънони ё кўп маънони англатишини, шунингдек, унинг барчага ёки хос одамларга доир эканини, Маккада ёки Мадинада нозил бўлганини айтиб бероламан», дейди.

* * *

Расулуллоҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин): “Ҳасан ва Ҳусайн жаннат аҳли йигитларининг саййидларидир. Оталари эса у иккисидан ҳам яхшироқдир” (Ибн Мож), деб марҳамат қилганлар.

Халифалик даври уч ярим ойи кам беш йил давом этди. Ҳазрат Али (Аллоҳ ундан рози бўлсин) ҳижратнинг қирқинчи йили, рамазон ойининг ўн еттинчи кечаси бузғунчилар фитнаси сабаб ҳалок бўлади.

Юлдуз КОМИЛОВА
тайёрлади.

Оқибати хатарли қилмиш

Аллоҳ таоло инсонларни миллат ва элатлар қилди ва уларга турли-туман неъматлар ато этди. У неъматларни тежашни, асло исроф қилмасликни буюрди. Исроф неъматни керагидан ортиқ ёки фойдаси йўқ, зарарли нарсаларга сарф қилишдир. Қуръони каримда марҳамат қилинади:

“...Шунингдек, еб-ичингиз, (лекин) исроф қилмангиз! Зеро, У исроф қилувчиларни севмагай” (Аъроф, 31).

Кўпчилик исрофдан сақланмаяпти. Дастурхонларида ортиб қолган овқатлар ва нонларни ташлаб юборишяпти. Ачинарлиси, баъзилар тўй, байрам ва марака-маросимларда ноз-неъматларни исроф қилишиб, яна бу номақбул ишлари билан мақтанишади.

Ота-оналари ҳаётлик вақтида икки дона нон олиб бориб кўрмаган, қариб қолганларида эса ўзларига ортиқча юк, деб ҳисоблаган айрим ноқобил фарзандлар, улар вафот этганидан кейин маҳалла-кўйни чақириб, ош тарқатади. Динимизда буюрилмаган “пайшанба оши”, “қирқ”, “йил оши” каби турли маросимларни ўтказади. Ваҳоланки, қўли калталиги сабабли вояга етган ўғил-қизларини узатиб, уйлаб қўйишга қурби етмаётганлар бор. Йиллар давомида тўшакка миҳланиб ётган беморлар бор. Мана шу маросимларга сарфланадиган маблағлар савобини марҳум ота-онасининг руҳониятларига бағишлаш ниятида, беморларга, ногирон, қариялар, меҳрибонлик уйларига беришса, қандай яхши бўлади.

Кўпинча, ейишга яроқли қанчадан-қанча неъматлар увол бўлади. Бундай ҳолатлар фарзандларимизга салбий таъсир кўрсатиши аниқ. Халқимизда: “Қуш уясида кўрганини қилади” деган нақл бор.

Ном чиқариш, обрў қозониш, бошқалардан устун ёки пулдор эканини кўрсатиш мақсадида зиёфат ва маросимларни дабдабали қилишнинг оқибати хатарлидир. Аллоҳ таоло **“...Исрофгарчиликка мутлақо йўл қўйманг!**

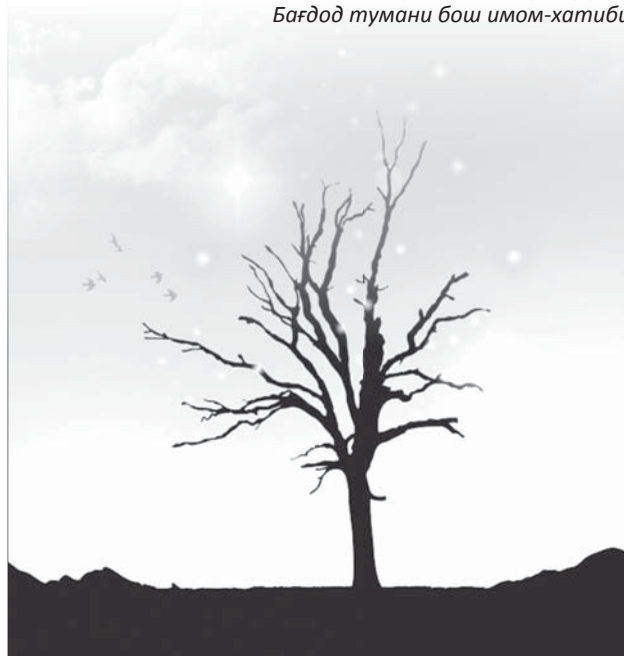
Чунки исрофгарлар шайтонларнинг биродарларидир. Шайтон эса, Парвардигорига нисбатан ўта ношукр эди”, дея марҳамат қилади (Исро, 26–27).

Барча ишда меъёр, мўътадиллик яхшидир. Бойлигини ҳар томонга сочган, айниқса, буюрилмаган ишларга сарфлаган кимса савоб ўрнига гуноҳини орттиради.

Имоми Аъзам ^(Аллоҳнинг раҳмати бўлсин): “Хайр (яхшилик) ва эҳсонда исроф бўлмаганидек, исрофда ҳам ҳеч қандай хайр йўқдир”, деганлар.

Вақтини беҳуда ўтказиш, оиласига, эл-юртга ёки ўзига фойдаси тегмайдиган нарсаларга куч сарфлаш, саломатлигига зарарли нарсаларни истеъмол қилиш ҳам исрофдир. Ҳамма ишда тежамкор ва тадбирли бўлиш мусулмон ахлоқининг зарур шартларидан эканини асло унутмайлик. Зеро, Пайғамбаримиз Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи васаллам): “Аллоҳнинг ноз-неъматларидан хоҳлаганча еб-ичинглар, хайру эҳсон қилинглар, кийиниб ясанинглар, лекин ҳаргиз исрофгарчилик ва манманликка йўл қўйманглар!” дея огоҳлантирганлар.

Соҳибжон АҲМЕДОВ,
Бағдод тумани бош имом-хатиби

Имом-хатиблар йиғини

Жорий йилнинг 12 феврал куни Навоий вилояти имом-хатиблар йиғилиши бўлиб ўтди. Унда имом-хатибларнинг 2012 йилдаги фаолияти, эришилган ютуқлар ва йўл қўйилган камчиликлар таҳлили ва “Обод турмуш йили”да имомлар олдида турган долзарб вазифалар кўриб чиқилди.

Ўтган йили Навоий имом-хатиблари амалга оширган ишлар Навоий вилояти бош имом-хатиби Тоиржон Рўзиев ҳисоботи тингланди. Ҳисоботда Навоий вилоятидаги мавжуд барча масжидларнинг ерга ва мулкка эгалик қилувчи кадастр ҳужжатлари расмийлаштирилгани, яроқсиз ҳолга келиб қолган “Сарой”, Хатирчи туманидаги “Тангриберди бобо” жоме масжидлари янгитдан қурилгани, 2012 йили имом-хатиблар қарийб икки мингга яқин тадбирларда иштирок этишгани, ОАВда юзга яқин чиқишлар қилгани эътироф этилди.

Мажлис якунида вилоят имом-хатиблари ичида энг фаол хизмат қилаётган Қизилтепа тумани бош имом-хатиби Завқиддин Орипов, Учқудуқ шаҳар имом-хатиби Абдужалол Турдиев, Кармана тумани “Қосим шайх” жоме масжиди имом-хатиби Дилшод Эргашев ва Хатирчи тумани “Шайх Гадей Селкин” жоме масжиди имом-хатибларининг хизматлари эътироф этилди ва мақтов ёрлиқлари топширилди.

*Ўзбекистон мусулмонлари идораси
Масжидлар бўлими*

МУҲИМ МАНБА БЎЛАДИ

Шу йил 26 феврал куни Ўзбекистон мусулмонлари идораси мажлислар залида идора раиси ўринбосари Айдарбек Тулеповнинг “Ислом ва ақидапараст оқимлар” номли китобининг тақдимоти бўлиб ўтди. Унда турли вазирликлар, ташкилотлар вакиллари, имом-хатиблар қатнашишди.

Тақдимотда сўзга чиққан Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов, идора раиси ўринбосари шайх Абдулазиз Мансур, Тошкент шаҳар бош имом-хатиби Анвар қори Турсунов, тарих фанлари доктори, профессор Аҳаджон Ҳасанов, Тошкент Ислом университети ректори Равшан Абдуллаев ва бошқалар Ислом динини ниқоб қилган бузғунчи оқим ва фирқаларнинг пайдо бўлиши, уларнинг ботил ақидалари, фаолият услублари китобда тарихий фактлар ва асосли далилларга таянган ҳолда ёритилганини таъкидлашди (*Мавузга доир суратлар муқованинг 2-саҳифасида*).

Асарда Ислом динидаги ақидавий йўналишлар ва фикҳий мазҳаблар ҳақида ҳам маълумотлар берилган. Ёшларимизни тўғри йўлга солиш, бузғунчи кучлар таъсиридан асраш ва хушёрликка чорлашда ушбу китоб муҳим манбалардан бири бўлиб қолади.

Китоб “Sharq” нашриёт-матбаа аксиядорлик компаниясида беш минг нусхада чоп этилган.

Мухбиримиз

* * *

Шу йил 14 феврал куни диний идоранинг Сурхондарё вилояти вакиллигида Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси ўринбосари Айдарбек Тулеповнинг янги чоп этилган “Ислом ва ақидапараст оқимлар” китобининг тақдимоти ўтказилди. Унда вакиллик ходимлари, шаҳар ва туман бош имом-хатиблари қатнашишди.

Ушбу китобда имом-хатиблар учун энг долзарб мавзулар ёритилган. Икки юздан ортиқ оқимлар тўғрисида маълумотларга бой бу китобда сохта тариқатчиларга ҳам раддия жавоблар бор. Вилоят вакили Эргаш Рустамов китобда адашган фирқалардан “Ислом жиҳодчилар ҳаракати”, “Ислом лашкари”, “Нурчилар” кабиларнинг зарарлари аниқ кўрсатилгани ҳақида гапирди. Жаҳолатга маърифат билан курашиш лозимлигини таъкидлади.

Тақдимот сўнигида туманларда ҳам ушбу китобнинг тақдимотини имом-хатиблар билан ўтказиш аниқ кўрсатилган тўғрисида топшириқ берилди.

Сурхондарё вилояти вакиллиги

БЕПАРВОЛИК ОФАТ КЕЛТИРАР

Маълумки, кундузи кўзимизга кўринмайдиган ҳар хил ҳашарот ва жониворлар кеч тушиши билан ғимирлаб қолади. Сичқон, каламуш, суварак сингари зарар келтирувчиларни бунга мисол қилишимиз мумкин. Сичқон ва каламуш теккан идишларни тозаламасдан туриб фойдаланиш эса макруҳ саналади. Аммо ҳеч ким уларнинг зараридан сақланиш учун тонгга қадар қўриқчилик қилиб ўтира олмайди. У ҳолда нима қилиш керак?

Аллоҳ таоло тунни бандларининг дам олишлари учун яратган. Ва мукамал, гўзал бўлмиш Ислом дини орқали биз инсонларга ҳам енгиллик, ҳам фаровонликни кўзлаган. Бунга Қуръон оятлари ҳамда муборак ҳадислар исботлайди.

Жобирдан ^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) ривоят қилинади. Расулulloҳ ^(У зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) бундай марҳамат қилдилар:

“Кеч киргач, болаларингизни уйда ушлаб турунг. Чунки бу пайтда шайтонлар (жинлар) изғийди. Бир соат ўтгач, болаларингизни эркин қўйинг. Аллоҳнинг номини зикр этиб эшикларингизни беркитинг. Зеро, шайтон беркитилган эшикни очмайди. Аллоҳнинг номини зикр этиб мешларингиз оғзини боғлангиз. Аллоҳнинг номини зикр этиб идиш-

ларингиз устига бирон нарса бўлса-да, ташлаб қўйинг. Чироқларингизни ўчиринг (ётинг)” *(Муттафақун алайҳ)*.

Эшикни беркитиш ҳар хил зарарли ҳашаротлар, ҳайвонларнинг зарар етказиши ёки ўғри кириши, номахрамлар назари тушишининг олдини олса, чироқларни ўчириб ётиш эса кутилмаган кўнгилсизликларга монe бўлади.

Ибн Аббосдан ^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) ривоят қилинади: “Сичқон келиб, пиликни судрай бошлади. Ходима уни ҳайдади. Шунда Набий ^(У зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин)”: “Қўявер уни”, дедилар. Сичқон пиликни у зот ўтирган хамра (жойнамозча) устига ташлади. Унинг дирҳамдек жойи куйди. Шунда у зот: “Қачон ухласангиз, чироқларингизни ўчиринг. Чунки шайтон мана бунга ўхшаганга амр қилса, куйиб қолишингиз мумкин”, дедилар.

Ҳадисда чироқ ва оловнинг зарарларидан бири келтирилган. Бугунги кунда пиликчи чироқ бўлмаса-да, электр чироқларнинг кечаси беҳуда ёниқ қолиши ҳам оила, ҳам давлат иқтисодига зарар етказди. Қолаверса, унинг ёруғлигида ухлаш узоқни кўра олмаслик каби хасталикларга сабаб бўлиши ҳам исботланган.

Айниқса, қиш ойларида олов, яъни газдан фойдаланишда ҳардамгидан ҳам хушёрлик талаб қилинади. Чунки ёнғинга қарши кураш биргина ёнғин хавфсизлиги хизмати ходимларининг эмас, балки ҳаммамизнинг бурчимиздир. Аксарият ёнғин билан боғлиқ кўнгилсизликлар бепарволик, кишиларнинг электр ускуналари ва газдан эҳтиётсизлик ёки нотўғри фойдаланиши натижасида келиб чиқади. Аҳамиятсиздек кўринган кичик бир бепарволик катта-катта талафотларга сабаб бўлиши ҳаётда кўп марта кузатилган...

Абу Мусодан ^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) ривоят қилинади. “Кечаси Мадинада бир уй ёниб аҳли зарар кўрди. Бу ҳақда Набийга ^(У зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) айтилди. У зот ^(У зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин)”: “Албатта, олов сизга душмандир. Қачон ухласангиз, уни ўчиринг”, дедилар” *(Муттафақун алайҳ)*.

Тўғри, совуқ кунларда печка ва турли иситкич асбобларидан фойдаланилади. Уларни ишлатиш жараёнида аввало, ҳадисга биноан яшаш, шунингдек, доимо хушёр бўлиш ҳар бир мусулмонга зарур. Зеро, бу набавий одоб бўлиб, унга ҳар биримиз риоя этишимиз ва оила аъзоларимизга ўргатишимиз шарт.

Гулбаҳор ҲОШИМОВА
тайёрлади.

ҚУРЪОНШУНОСЛАР МУСОБАҚАСИ

Январ ойининг 24-куни Тошкент Ислон университети магистратура бўлими ташаббуси билан “Ҳикмат дурдоналари” деб номланган қуръоншунослик мусобақаси ўтказилди. Унда университетнинг фаол талабаларидан тузилган гуруҳлар қатнашишди.

Тадбирда сўзга чиққан Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси ўринбосари Абдулазиз Мансур Қуръони каримнинг фазилатлари ҳақида гапирди ва бундай тадбирлар ўтказилиши талабаларнинг Қуръон илмини ўрганишида жуда аҳамиятли эканини таъкидлади.

“Ибратли қиссалар”, “Муфассирлар ворисларимиз”, тезкор савол-жавоб ва мужаввидлик шартлари бўйича беллашув натижаларига кўра, “Бурҳон” гуруҳи биринчи, “Ҳилол” гуруҳи иккинчи ва “Ирфон” гуруҳи учинчи ўринни олди.

Томошабинлар ўртасида ҳам Қуръон илмларига доир савол-жавоблар ўтказилди.

БЎЛИМ ТАШАББУСИ

Шу йилнинг 2 феврал куни Тошкент Ислон университети Манбалар хазинаси бўлими ташаббуси билан «Асарлар ҳикмати» деб аталган тадбир ўтказилди. Унда бўлим мудирини Бурҳониддин Аҳмедов ва бўлим ходимлари сўзга чиқиб, бўлимнинг фаолияти, у ерда сақланаётган қўлёзма, тошбосма ва янги нашр этилган китоблар ҳақида йиғилганларга маълумот беришди. Шунингдек, ноёб ва нодир китоблар тақдими ҳам бўлиб ўтди. Тадбир сўнгида талабаларга билимларини синаб кўриш учун турли қизиқарли саволлар берилди, ғолибларга совғалар улашилди.

Бадриддин САДРИДДИН ўғли

СИЙРАТ МУСОБАҚАСИ

Шу йил 6 феврал куни Тошкент Ислон институтинида “Суюкли Пайғамбаримиз” мавзуида курслараро сийрат мусобақаси бўлиб ўтди. Тадбирда диний идора раиси ўринбосари Абдулазиз Мансуров, мутасадди раҳбарлар ва устоз-мураббийлар иштирок этишди. Беш

шартидан иборат бўлган мусобақа натижаларига кўра, 1-, 2-курс иштирокчилари биринчи, 3-курс иштирокчилари иккинчи, 4-курс иштирокчилари учинчи ўринга лойиқ топилди.

Абдул Азим ЗИЁУДДИН

* * *

15 феврал куни институтда шоирнинг “Бобурнома” асарининг ўзбек адабиётида тутган ўрни” мавзуида илмий суҳбат ўтказилди. Унда Алишер Навоий номидаги Давлат Адабиёт музейи етакчи илмий ходими, филология фанлари доктори, профессор Нажмиддин Низомиддинов иштирок этди.

Профессор Нажмиддин Низомиддинов “Бобурнома” асарининг илмий аҳамияти, бобурийлар салтанатининг жаҳон маданиятига қўшган ҳиссаси ҳақида гапирди. Тадбир давомида профессорнинг “Буюк Бобурийлар тарихи (XVI–XIX аср)” номли монографияси тақдими ҳам бўлиб ўтди. Шунингдек, янги чоп этилган “Бобурий подшоҳ Аврангзеб. Маъосири Оламгирий” (Оламгирнинг хайрли ишлари) номли китоб ҳам иштирокчиларга таништирилди.

Жаҳонгир МЕЛИҚЎЗИЕВ

СЎРАГАН ЭДИНГИЗ...

Саволларингизга Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий
Усмонхон АЛИМОВ жавоб беради.

Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳи ва барокатуҳ. Хурматли Муфтий ҳазратлари!

Савол: Азон айтиш ҳақида сўрамоқчи эдим. Уни айтишда қандай қондаларга риоя қилиш керак? Ҳозир кўпгина масжидларимизда бир қўлида микрофон тутиб, иккинчи қўлини қулоғига қўйиб азон айтишади. Шу тўғрими? Ундан ташқари, азон хонақоҳнинг ичида айтиладими ёки ташқарисидами? Илтимос, шулар ҳақида батафсил маълумот берсангиз.

Жавоб: Алҳамду лиллаҳ, вассолату вассаламу ʼала Расулиллаҳ. Аммо баъд.

Бизнинг мазҳабда беш вақт намоз ва жума намози учун азон айтиш суннати муаккададир (“Кофий”, “Муҳит”). Муаззин эркак, ақлли, солиҳ, тақволи ва суннатни яхши биладиган бўлиши афзалдир (“Ниҳоя”). Балоғатга етган киши айтиши авлодир.

Азонни минорада ёки хонақоҳ ташқарисида айтиш унинг ичида айтишдан кўра яхшидир (“Фатовойи Қозихон”). Иқомат эса ерда, хонақоҳнинг ичида айтилади (“Қуния”). Муаззин азон ва иқомат айтаётганида бир жойда туриши керак. Иқоматнинг “Қад қомат салат” жумлаларига келганда юрса бўлади. Азонни баланд жойда овозини кўтариб, атрофдагиларга эшиттириб айтиш азоннинг суннатларидандир (“Баҳрур роиқ”). Муаззиннинг азон ва қомат айтиш чоғида қўлларини қулоқларига қўйиши ҳам азоннинг суннати (“Қуния”). Шунинг учун микрофон билан азон айтганда, микрофонни махсус тутқичга ўрнатиб, икки қўлни қулоққа қўйиб айтилса, суннатга мувофиқ бўлади.

Азон ва қоматда талҳин макруҳдир. Талҳин сўзларнинг бузилишига сабаб бўладиган даражада чўзиш, нағма қилишдир. Азонни, талҳин қилиб юбормаслик шарти билан, чиройли овозда айтиш керак (“Шарҳи Виқоя”). “Аллоҳу акбар” жумласидаги “акбар” сўзининг биринчи “а” товушини чўзиб айтиш ўта хатарли хатодир. Кейинги “а” товушини чўзиш эса ёмон хато бўлади (“Фатовойи Ҳиндия”).

Савол: “Аллоҳумма” сўзи ўзбекчага қандай таржима қилинади? Баъзи ҳадис таржималарида уни “Аллоҳим” деб ўгирилганини кўрдим, шу тўғрими?

Жавоб: Афсус, бугунги кунда “Аллоҳим” дейиш истеъмолга кириб кетди. Бу “Аллоҳумма” сўзининг ўзбек тилига “Аллоҳим” деб хато ўгириш натижасидир. “Аллоҳумма” сўзининг маъноси “Эй Аллоҳ”дир. “Аллоҳ” лафзи “им”, “инг”, “(и)миз”, “(и)нгиз” каби эгалик қўшимчалари маъносидаги қўшимчалар билан ояти карималарда ҳам, ҳадис шарифларда ҳам келмаган. Аммо “илоҳ” сўзига мазкур қўшимчалар қўшилиб келган. Шунинг учун “илоҳим”, “илоҳинг” дейиш мумкин.

Савол: Шариат истилоҳида “мискин” ким, “фақир” ким?

Жавоб: Пайғамбаримиз (у юзга Аллоҳнинг салоти ва саломини бўлсин) “мискин”ни бундай таърифлаганлар: “Мискин эшикма-эшик юриб, бир-икки дона хурмо, икки луқма таом олиб юрадиган тиламчи эмас, ҳақиқий мискин ўзини боқолмайдиган, садақа сўраб юрмайдиган, одамлар унинг ҳолидан хабарсиз бўлишганидан унга садақа беришмайдиган кишидир” (Имом Бухорий, Имом Муслим ривояти).

Имом Абу Ҳанифа (Аллоҳнинг раҳмати бўлсин): “**Хоҳ тупроқли** (хор) **мискин**” мазмунли Балад сурасининг 16-ояти каримаси ва мазкур ҳадисга асосан мискин фақирдан ҳам муҳтожроқ кишидир, деганлар.

Шофиъийлар фақир мискиндан ҳам ночор одам дейишади. Улар бу сўзларига “Кема хусусига келсак, у денгизда ишлайдиган мискинларники эди. Бас, мен уни айбли қилиб қўймоқчи бўлдим. (Чунки) уларнинг ортида барча (бутун) кемаларни тортиб олаётган бир подшоҳ бор эди” (Каҳф, 79) оятини далил қилишган. У оятда кемаси бор кишиларни “мискинлар” деб аталган.

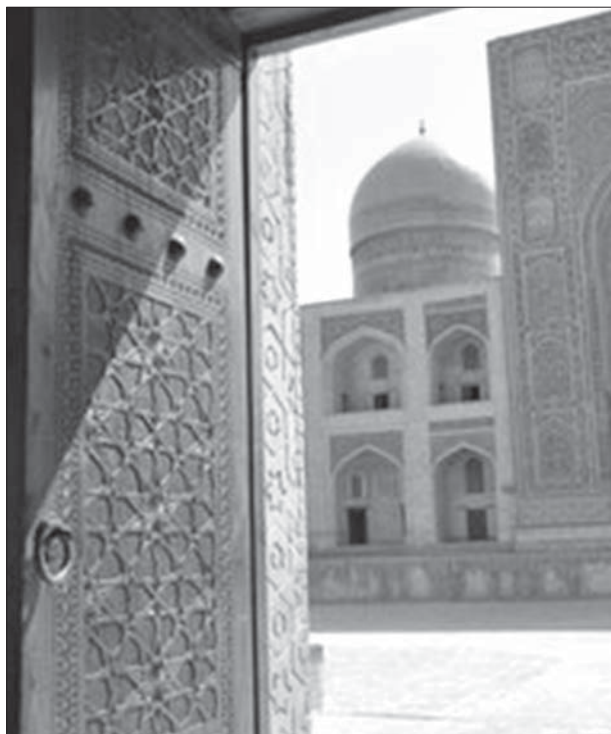
Ханафий фикҳ китобларида фақирнинг эса ҳеч вақоси бўлмади, дейишган.

Аслий эҳтиёжларидан ташқари кумуш закоти нисоби миқдоридаги молга эга бўлмаган киши фақир, ҳеч вақоси йўқ киши мискин, дейилади.

Савол: Мен бир китобда ўқиган эдим. Кимсасиз далада ўқилган намознинг савоби бир неча марта кўп бўлар экан. Шу тўғрими?

Жавоб: Сиз айтган кимсасиз далада ўқилган намоздан мурод нафл намоздир. Чунки нафл намозлар ёлғиз, ҳеч ким кўрмайдиган жойда ўқилса, риядан узоқ ва ихлосга яқин бўлгани учун савоби кўп бўлади.

Савол: Қуръони каримда исми келган “Ҳорут” ва “Морут” исмли икки фаришта ҳақида турли ривоятлар бор. Жумладан, улар ер юзида гуноҳ қилганлари ва жазони шу дунёда олишни хоҳлаганлари боис қиёматгача азобланишлари айтилади. Бу қанчалик ҳақиқат?

Жавоб: Ҳорут ва Морут номли икки фаришта одамларга сеҳр ўргатиш учун туширилгани улар зикр қилинган ояти каримада айтилган. Бу фаришталар хусусида сиз айтган гаплар, ривоятлар асоссиз, тўқима эканини барча муфассирлар таъкидлашган. Бу икки фариштанing туширилиш ҳикмати ҳақида Фахруддин Розий “Мафотихул ғайб” тафсирида бундай дейди: “Одамлар у пайтда сеҳрнинг моҳиятини билмасдилар. Шу сабабли улар мўъжизанинг ҳам моҳиятига етолмасдилар. Улар сеҳрнинг моҳиятини англашлари учун Аллоҳ таоло бу икки фариштани туширди”.

Фаришталар гарчи одамларга сеҳрни ўргатиш учун тушган бўлсалар ҳам, олдиндан: “**Биз фақатгина синов** (воситасимиз, бизга ишониб) **кофир бўлиб қолма**», яъни, “Эҳтиёт бўл! Сен сеҳрни ўрганишдан мақсадинг унинг мўъжизадан фарқини аниқлаш бўлса-да, сеҳр сабабли гуноҳга қўл уриб қўйишинг, натижада эса кофир бўлиб қолишинг ҳеч гап эмас!” дея қатъий огоҳлантиришарди.

Савол: “Етим” деб шарияти-мизда кимга айтилади?

Жавоб: Етим деб балоғат ёшига етмай отасидан ажраб қолган болага айтилади. Онаси ўлган бола етим дейилмайди. Зажжож бу таъриф одамларга хослиги, ҳайвонларда эса, онаси ўлгани етим бўлишини айтган.

Ўғил ё қиз бола балоғатга етганидан сўнг ота-онаси оламдан ўтса, улар етим ҳисобланмайди (Фахриддин Розий).

Нўмон АБДУЛМАЖИД
ёзиб олди.

ИМОМИ АЪЗАМНИНГ СУКУТЛАРИ ВА САҲИЙЛИКЛАРИ

* * *

Бир куни бир одам Имоми Аъзамнинг хузурига кириб, бирнималар деди. Ҳазрат Имоми Аъзам унинг гапларини эшитиб бўлгач, бундай деган эканлар: “Бу каби бефойда сўзларни қўй. Одамларга ёқмайдиган кишининг сўзидан қочиш керак. Ким биз ҳақимизда ёмон гапирса, Тангри уни кечирсин, ким биз ҳақимизда яхши сўзласа, Аллоҳ таоло уни раҳматига олсин. Аллоҳ таоло розилиги учун фикҳни ўрганинлар ва одамларнинг гап-сўзини қўйинлар”.

* * *

Бир киши Имоми Аъзамдан сўради: “Алқама яхшироқми ёки Асвадми? (Яъни қай бири афзал?)” Имоми Аъзам бундай жавоб бердилар: “Мен икковларини дуо ва истиғфор ила ёд қилиб, таъзимларини бажо келтираман, бирларини бирларидан афзал дейишга ҳаққим ва ҳаддим йўқ”.

* * *

Ибн Муборак бундай деган: “Имоми Аъзамнинг бирор душмандан шикоят қилганини ҳам, бировни ёмонлаганини ҳам эшитмаганман”. Бакр ибн Маъруф айтади: “Ҳазрат Муҳаммаднинг (У зотга Аллоҳнинг салоти ва сазоми бўлади) уммати ичра Абу Ҳанифадан гўзал сифатлироқ ва яхши сийратлироқ одамни кўрмадим”.

* * *

Имоми Аъзам ҳазратлари шогирдлари ва бошқа одамларга жуда кўп икром ва эҳсон

қиладиган, раҳмдил ва кичикфеъл эдилар. Бинобарин, уйлана олмайдиганларни уйлантирар, шунга муносиб нафақа ҳам берар эдилар. Яна керакли нарсалар юбориб, мурувват қилиб турардилар. Бир куни бир суҳбатдошларининг кийими кир бўлгани ва эскириб кетганига кўзлари тушди. Бошқалар чиқиб кетган вақтда ундан яна бир оз ўтиришини сўрадилар. Сўнгра унга: “Жойнамознинг тагида пул бор, олиб ўзингизга кийим ҳарид қилинг”, дедилар. Ўша шогирдлари пулни олиб кетиб санаган эди, минг танга чикди.

* * *

Имом Абу Юсуф айтибдилар: “Устозим ҳеч кимнинг сўровини қайтарган эмаслар, балки барчанинг ҳожатини раво қилардилар”.

* * *

Ўғиллари Ҳаммоод Фотиҳа сурасини хатм қилди. Улуғ имом домлага минг танга юбориб, яна узр айтдилар: «Узр, тақсир, арзирли нарса юборолмадик. Сиз “Озгина таълим бердим-ку”, деб илмни хор тутманг. Бизда бу минг тангадан кўпроғи бўлганида, Қуръони мажиднинг таъзими учун юборар эдик».

* * *

Имоми Аъзам (Аллоҳнинг раҳмати бўлсин) Имом Вакиъга бундай деган эканлар: “Қирқ йилдан бери тўрт минг тангадан ошиқ пулни қўлимда тутмайман. Тўрт минг тангадан ошиғини чиқараман (тарқатаман). Шу тўрт минг танга ҳам олимлар нафақасининг сармояси учундир, йўқса бир танга ҳам сақламас эдим”.

* * *

Ўзлари ва бола-чақалари учун кийим-кечакми, мевами ёки бошқа нарсами олмоқчи бўлсалар, олдин катта уламоларга олиб, сўнгра ўзларига олар эдилар. Имом Абу Юсуф айтади: “Бирор киши устозга берган нарсалари ва қилган эҳсонлари учун миннатдорлик билдирса, устоз хафа бўлиб, бундай дер эканлар: “Бу нарсалар Аллоҳ таолонинг сенга берган ризқидир, Унга шукр қил, менга эмас”.

* * *

Имоми Аъзам устозлари имом Ҳаммодининг саховат ва эҳсонларини кўп эслардилар. Ҳазрат Имоми Аъзам ўн йил имом Абу Юсуфнинг харажатлари ва нафақаларини бериб турган эканлар.

* * *

Имом Шақиқ айтади: “Абу Ҳанифа билан йўлдош бўлиб сафарга чиқдим. Бир одам Абу Ҳанифани кўриб, бошқа йўлга қочди. Абу Ҳанифа уни кўриб, қаттиқ чақирди ва ундан: “Нега қочяпсиз?” деб сўради. У киши: “Сизнинг бир неча танга пулингиз менинг гарданнимда турибди. Кўп замонлар ўтди, қашшоқ бўлиб қайтаролмадим. Шундан уяламан”, деб жавоб берди. Абу Ҳанифа: “Ундай бўлса, ҳаммасидан кечдим. Энди хотиржам бўлинг, мендан уялиб қочманг!”

* * *

Ушбу сатрлар муаллифи айтади: йўлбошчимиз Имоми Аъзам ҳазратларининг ҳамма одамларга, хусусан, шогирдларига эҳсон ва саховатлари таҳсинга сазовор ва барчамизга ўрнақдир. Қани энди устозлик даъвосини қилгувчи ҳар бир мударрис Имоми Аъзамнинг бу гўзал одатларини ўзига дастуриламал билиб, шогирдларга марҳамат назари билан қараса, уларга саховат кўрсата олмаган тақдирда ҳам, ҳеч қурса улардан бирон нима тама қилмаса, шунда балки шогирдлар ҳам илмли, ҳам ҳиммат ва мурувватли бўлармиди...

Васлий САМАРҚАНДИЙнинг
“Имоми Аъзамнинг ҳаёти ҳақида
қимматли сўзлар”
китобидан тайёрланди.

ХАЙРЛИСИ БЎЛСИН!

Бир ишни бошлашдан, қарор қилишдан аввал, бирор ҳодиса олдидан “Хайрлиси бўлсин” дейиш мўмин-мусулмон кишининг чиройли ва муҳим хислатларидан бири. Бу сўзларни айтган мўмин: “Ўзим истаган нарса эмас, балки мен учун хайрлиси бўлсин”, дея Аллоҳнинг тақдирига рози бўлади.

Ўзимиз учун натижаси мавҳум ишни бошлашдан олдин хайрли яқунга умид боғлаймиз. Тижорат ишида кўпроқ фойда олишни, оила қуриш арафасида турганларнинг турмуши хайрли бўлишини, шифокор ёки касалхонага борар эканмиз, дардимизга шифо топишни истаймиз. Хуллас, нима иш қилсак ҳам, хаёлимизда бир фикр, кўнглимизда бир истак бўлади. Фақат ҳақиқий мўминнинг бундай вақтда қилган дуоси “Истаганимни бер” эмас, “Мен учун хайрли бўлганини насиб қил” дейиш билан Аллоҳнинг қазойи қадарига имон келтиради.

Аллоҳтаоло бундай марҳамат қилади: “...**Балким, сизлар ёқтирмаган нарса** (аслида) **ўзларингиз учун яхши, ёқтирган нарсангиз эса** (аслида) **сизлар учун ёмон бўлиб чиқар. Аллоҳ билур, сизлар эса билмайсизлар**” (Бақара, 216).

Оятдаги ифода жуда аниқ ва равшан баён этилган. Инсон онги ўз ҳаёти билан боғлиқ ҳодисаларни олдиндан кўра олишдан чегараланган. Келгусида ўзини нималар кутаётганини билмаган инсон ана шу чегараланган онги билан ўзича тахминий қарорлар қабул қилади. Баъзан ишларимиз юришганида, тижоратимиздан кўп фойда олганимизда ёки касалликдан соғайганимизда қароримиз яхшиликка бўлганига ишонамиз. Ваҳоланки, бу ишлар оқибатда бизга қай даражада хайрли бўлганини билмаймиз ҳам.

Яъни, юришаётган ишлари кишини нотўғри йўлга бошлаётган бўлиши, охир-оқибат балога йўлиқтириши ҳам мумкин. Баъзан бизга чиройли кўринган нарсалар сўнгги паллада ёмонликка, аксинча, оғир туюлган юмушлар яхши яқунга олиб келади. Табиий, масаланинг охиратга боғлиқ жиҳатлари бор ва энг муҳими ҳам шу. Биз учун бу дунёда мусибат бўлган нарса охират диёрида эгасини олий мақомларга мушарраф қилиши мумкин.

Ирода ТЎРАХОНОВА

ТИЛ ЯХШИЛИКНИ СЎЗЛАСИН

Тил ўзи тан аъзоси ўлароқ кичкинагина бўлса-да, масъулияти жуда каттадир. Чунки ғийбат, тухмат, ёлғончилик, ҳақорат, чақимчилик, ёлғон гувоҳлик бериш каби гуноҳ ишларни тил содир этади. Сўз кучи билан олам ислоҳ этилиши, тил хатоси туфайли жамият бузилиши мумкин. Донишманд халқимиз: “Яхши гап билан илон инидан, ёмон гап билан мусулмон динидан чиқади”, деб бежиз айтмаган. Ойша онамиздан

(Аллоҳ ундан рози бўлсин) ривоят қилинади: «Бир киши Расулulloҳнинг

(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) хузурларига кириш учун изн сўради. Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) унинг кимлигини билганларидан кейин: “У қавмининг энг ёмон кишиси”, дедилар, аммо киришга рухсат этдилар. Кейин уни очиқ чехра билан кутиб олиб, унга мулоимлик билан гапирдилар. У кетгач, Ойша онамиз таажжубланиб: “Эй Аллоҳнинг элчиси! Унинг номини эшитганингизда, қавмининг энг ёмон кишиси, деб айтдингиз. Хузурингизга кирганида, уни яхши қабул қилдингиз, мулоим гапирдингиз?” деб сўрадилар. Расулulloҳ

(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин): “Эй Ойша! Сен қачон менинг қўпол муомала қилганимни кўргансан? Бу дунёда қўполлиги сабаб одамлар у билан муомала қилмай қўйган киши қиёмат кунда энг ёмон кимса бўлади”, дедилар» (*Имом Бухорий ривояти*).

Шундай экан, тил фақат рост, бошқаларнинг дилига озор етказмайдиган чиройли сўзларни гапириши лозим. Уни ҳақорат, фахш ва беҳуда нарсаларни гапиришга одатлантириб қўйишдан сақлаш керак. Кишиларнинг ёмонлигини яшириб, фақат яхшиликларини айтиш ҳам фазилатдир. Шу боис, сўзлаганда билиб сўзлаш, бўлмаса жим туриш афзал саналади. Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин): “Ким Аллоҳ таоло-

га ва охират кунига имон келтирган бўлса, фақат яхшиликни сўзласин ёки жим турсин”, деганлар.

Тилни қалб таржимони ҳам дейишади. Инсоннинг қалби соф бўлса, унинг тилидан яхши гаплар чиқади. Ҳар бир кишининг сўзига қараб унинг кимлигини, қандай инсонлигини англаса бўлади. Пайғамбаримиз (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) бундай деганлар: “Банданинг қалби тўғриланмас экан, унинг имони тўғри бўлмайдиган ва банданинг тили тўғриланмас экан, унинг қалби тўғриланмайдиган” (*Имом Аҳмад ривояти*).

Мўмин ёмон гапларни айтишдан, ғийбатдан, бақир-чақир қилишдан ўзини тийиб, муомаласи ёқимли, сўзи ширин бўлади. Файратли, жаҳлини жиловлай олган, хушфеъл кишиларга улкан ажрлар бор. Аллоҳ таоло марҳамат қилади: «Уларнинг кўп шивирлашиб гапиришларида яхшилик йўқдир. Магар садақа беришга, эзгуликка ёки одамлар ўртасини ислоҳ қилишга буюрган бўлсалар, бу яхшидир. Кимда-ким Аллоҳ ризоси учун шу ишларни қилса, унга улкан мукофот беражакмиз» (*Нисо, 114*).

Чақимчи ва ғийбатчи кишилар ўсимлик илдизига тушган қуртдай халқ орасига нифоқ солиб, яхшилик томирларини кемириб, те-

мирдаги занг каби меҳр-муҳаббатни емириб боради. Шунинг учун ҳикматли зотлар: “Мол ўғрисида кўра дўстлик, улфат ва муҳаббат ўғриларида эҳтиёт бўлмоқ лозим”, дейишган.

Абдулла Авлоний бундай ёзади:

*“Агар журму гуноҳ
бўлсин десанг оз,
Тилингни сақла
ғийбатдан қишу ёз”.*

Пайғамбаримиз ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саноати бўлсин) ^{Аллоҳ ундан рози бўлсин} Абу Зарга қилган васиятларининг бирида: “Жим туришга одатлан, чунки жим туриш, шайтонни ҳайдади ва динингни сақлашингда сенга ёрдам беради”, деганлар.

Аллоҳ таоло бундай огоҳлантиради: **«Эй мўминлар! Аллоҳдан кўрқинглар ва тўғри сўзланглар!»** (Аҳзоб, 70).

Қувондиқ БОЙМУРОДОВ,

Тошкент шаҳридаги “Чўпон ота”
жоме масжиди имом-хатиби

Улуғларнинг дуоларидан

Ҳазрати Абу Бакрнинг
^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) дуолари:

Ё Аллоҳ! Менга имон, сидқидиллик, соғлиқ, офият ва соғлом бир ният бер.

Ё Аллоҳ! Умримнинг энг хайрлиси, умримнинг сўнги, амалимнинг энг хайрлиси, амалимнинг сўнги ва кунларимнинг энг хайрлиси, Сенга қайтадиган куним бўлсин.

Ҳазрати Умарнинг
^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) дуолари:

Ё Аллоҳ! Мени ногаҳон ўлимдан ёхуд ғафлатда қолдиришинг ёки ғофиллардан қилишингдан паноҳ тилайман.

Ё Аллоҳ! Мени яхшилар орасида ўлдир, ёмонлардан қилма, оташ азобидан асра ва яхшилар қаторига қўшгин.

Ҳазрати Алининг
^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) дуолари:

Ё Аллоҳ! Бало ва мусибатлардан, омадсизликдан, душманлар билан тортишишдан, ҳибс этилишдан, кишанланишдан ва калтакланишдан паноҳ тилайман.

Ё Аллоҳ! Менинг гуноҳларим Сенга зарар бермайди. Сенинг менга марҳамат қилишинг Сендан ҳеч нарсани камайтириб қўймайди.

Зайд ибн Собитнинг
^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) дуоси:

Ё Аллоҳ! Сендан болачакам ва қўл остимда менга қараб қолган қулларимни боқишга етгулик бойлик сўрайман. Ва бирор қариндошимнинг қариндошлик ҳақини адо этол-

маганим учун мени баддуо қилишидан паноҳ тилайман.

Ибн Аббоснинг
^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) дуоси:

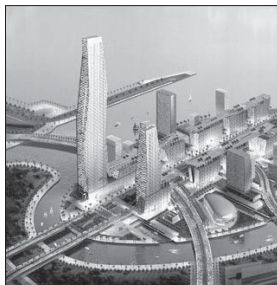
Ё Аллоҳ! Мени берган ризқингга қаноат этгувчилардан айла, менга берган ризқни баракотли қил ва орқада қолдирган ҳар нарсамни ўзинг асра!

Анас ибн Моликнинг
^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) дуоси:

Ё Аллоҳ, уни (мусулмон биродаримни) кечалари ибодат қилувчи ва кундузлари рўзадор яхшилар дуосининг баракотидан маҳрум этма.

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

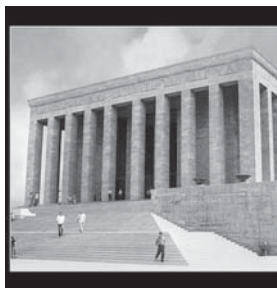
КЕНГАШ ТУЗИЛДИ

Саудия Арабистонининг “Kingdom Holding Company” ҳиссадорлик ширкати шаҳзода Волид раҳнамолигида дин аҳкомлари бўйича директорлар кенгашини тузди. Янги кенгаш мам-

лакатда савдо-сотик ва молия тизимида фаолият юритаётган барча йирик ширкат ва ташкилотларнинг мижозларга кўрсатаётган хизматини назорат қилади. Қироллик суди аъзоси, шайх Абдуллоҳ Сулаймон Моний директорлар кенгаши раиси этиб тайинланди. Шаҳзоданинг шариат масалалари бўйича маслаҳатчиси Абдулазиз Нашвон, доктор Абдуллоҳ Салим Ҳамдий ва шайх Муҳаммад Али Жорий каби машҳур олимлар кенгашдан ўрин олган.

АЖОЙИБ МАСЖИД

Туркиянинг Бурса вилоятидаги қадимий “Нилуфар” жоме масжиди қайта таъмирланяпти. Иншоот таъмирида нафисликка ва экология тозалигига алоҳида эътибор берилмоқда. Бу борада дунёнинг етакчи

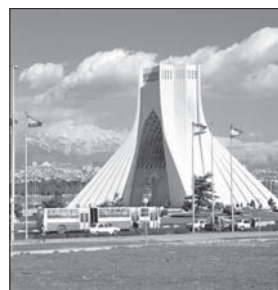
меъморлари ва мутахассислари жалб қилинди. Иншоот томи қуёшдан қувват олувчи ашёдан ишланяпти. Бино музлатгичлар эмас, балки шамол ҳосил қилувчи ускуна билан совилади. Қурилманинг ажойиблиги ёмғир сувидан унумли фойдаланишидир. Меъмор Челик Эренгезгин иморатга ўрнатилган махсус мосламалар ёрдамида ёмғир сувидан кунга бир юз йигирма килватт электр ишлаб чиқишини айтди. Масжид эҳтиёжи учун яна кунда эллик килватт электр қуввати кифоя қилади. Мамлакатдаги кўҳна масжидларни ана шундай табиат билан ҳамоҳанг равишда

таъмирланиши катта манфаат етказиши тайин. Режага кўра қурилиш ишлари 2015 йилга қадар якунланади.

МИНСК КЎРГАЗМАСИ

Шу йилнинг 6–10 феврал кунлари Минск шаҳридаги “Белэкспо” санъат саройида ХХ халқаро китоблар кўرғазмаси бўлиб ўтди. Тадбирни Белорус ахборот вазирлиги мамлакатдаги дипломатик ваколатхона ва элчихоналар билан ҳамкорликда ташкил этди. Унда йигирма бешдан ортиқ мамлакатдан ташриф буюрган турли нашриёт вакиллари, олимлар ва дин арбоблари қатнашишди. Кўрғазмада Яқин Шарқ, Ўрта Осиё ва Оврупа халқлари тарихи, санъати, маданияти, дини ва миллий анъаналарини акс эттирган юзлаб нашрлар намойиш этилди.

САНЪАТ КЎРГАЗМАСИ

Эрон Ислом Республикасининг Тошкентдаги элчихонасида миллий маданият ва санъат кўрғазмаси ўтказилди. Тадбирда эронлик машҳур хатот, рассом Маҳмуд Фаршчиён, “Кубони

Шамси Наҳованд” муסיқачилар гуруҳи ва мамлакатадаги дипломатик корпус вакиллари иштирок этишди. Кўрғазмада Эрон амалий санъати услубидаги расмлар, хунармандларнинг қўл ишлари ва бошқа антиқа буюмлардан намуналар намойиш этилди. Анжуманда Эроннинг Ўзбекистондаги фавқулудда ва мухтор элчиси Али Мардоний Фард сўзга чиқиб, икки халқ ўртасидаги яхши муносабатлар тўғрисида сўзлади.

ГААГА ХАЛҚАРО АНЖУМАНИ

Нидерландиянинг Гаага шаҳрида Пайғамбаримиз Муҳаммаднинг (у ютта Аллоҳнинг салоти ва саломини бўлсин) ҳаётига бағишланган илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди. Тадбирни “Sana” уюшма-

си билан Гаага Ислом маданияти маркази биргаликда ташкил қилди. Оврупа ва Яқин Шарқ мамлакатларидан уч юз нафардан ортиқ шарқшунос, етук олим ва дин арбоби иштирок этган мазкур халқаро анжуманда асосий мақсад Ислом динининг асл моҳияти ва Пайғамбаримиз Муҳаммаднинг (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ибратли ишларини ўрнак қилиб кўрсатиш экани алоҳида таъкидланди. Анжуман материаллари нидерланд ҳамда араб тилларида тайёрланиб, интернет тармоғида фойдаланувчилар учун алоҳида сайт ҳам очилди.

НАВБАТДАГИ ҚУРУЛТОЙ

12 январ куни Қиримдаги “Оқ масжид” жомесида қиримтатарларнинг V қурултойи бўлиб ўтди. Мажлисда ҳукумат аъзолари, уламолар кенгаши, ўқув даргоҳлари ректорлари ва Қиримда фаолият юритаётган халқаро уюшмалар вакиллари иштирок этишди. Тадбирда мамлакатдаги масжид имомларининг иш фаолиятини ривожлантириш, Ислом билим юртлари талабаларининг илм савиясини янада ошириш ҳамда уларни моддий ва маънавий рағбатлантириш масалалари кўрилди. Қиримтатар Олий Мажлиси расиси Мустафо Жамиллов кўтарилган масалалар юзасидан ижобий фикрлар билдириб, бу ишларга ҳукумат имкон қадар ёрдам кўрсатишини маълум қилди.

АКАДЕМИЯ ОЧИЛАДИ

Бруней Султонлигида покиза маҳсулотларни ишлаб чиқариш бўйича халқаро анжуман бўлиб ўтди. Унда турли мамлакатлардан келган халқаро экспертлар, илмий текшириш институтлари ходимлари иштирок этдилар. Султонлик Ишлаб чиқариш вазири хорижий университетлар билан ҳамкорликда ҳалол маҳсулотни тайёрлаш, текшириш ва назорат қилиш академиясини ташкил этаётганини маълум қилди. Тадбирда бўлғуси академиянинг вазифалари, ишлаш тизими ва илмий текшириш лабораторияси ҳақидаги

йўриқнома тарқатилди. Ҳозир Бруней бу борада Япониянинг Осака ва Американинг Флорида университетлари билан ҳамкорликни йўлга қўйган.

БРЮССЕЛ ИСЛОМ МАРКАЗИ

Брюсселда насронийлар, ҳиндулар ва бошқа дин вакиллари-нинг маданият марказлари ва ибодатхоналари анча йиллардан бери фаолият юритиб келмоқда. Шулар қатори мусулмонларнинг ҳам ибодат қиладиган, фикр алмашадиган ва диний адабиётларни мутолаа қиладиган мажмуага эҳтиёжи катта эди. Ниҳоят маҳаллий ҳукумат янги Ислом мажмуаси барпо қилишга рухсат берди. Мажмуа масжид, йиғилишлар зали, меҳмонхона, кутубхона ва спорт майдонини ўз ичига олади.

МАДИНАИ МУНАВВАРА – ИСЛОМ МАДАНИЯТИ ПОЙТАХТИ

Мадинаи мунаввара шаҳри 2013 йилнинг “Ислом маданияти пойтахти” деб эълон қилинди. Шу муносабат билан Мадинаи мунаввара амири Абдулазиз ибн Мажид йил давомида шаҳар бўйлаб турли анжуманлар, тантаналар, музокаралар ва мусобақалар ўтказилишини маълум қилди. Шунингдек, Пайғамбаримиз Муҳаммад (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) масжидларини кенгайтириш ва таъмирлаш ишлари ҳам ниҳоясига етказилади. “Ислом маданияти пойтахти”га бағишланган барча тадбирларни кўнгилдагидек ўтказиш учун шаҳарнинг ҳар бир фуқароси ўз хиссасини қўшишга астойдил бел боғлаган. Тадбирларнинг намунали ўтказилишида оммавий ахборот воситалари, ижтимоий сайтлар ва реклама ширкатларининг аҳамияти катта экани қайд этилди.

САЙЁҲЛАР ОРТМОҚДА

Японияга мусулмон мамлакатларидан ташриф буюраётган сайёҳлар сони тобора ортиб бормоқда. Шу боис уларга қулай шароит яратиш учун мамлакатнинг етакчи сайёҳлик ширкатлари астойдил киришишган. Жумладан, бу соҳада катта тажрибага эга “Miyako International Tourist” ширкати олтита беш юлдузли меҳмонхонани мусулмонларга хос равишда жиҳозлаб чиқди. Бундан ташқари саккизта ресторан сайёҳларнинг таъби ва эътиқодидан келиб чиққан ҳолда фаолият кўрсатмоқда. Ҳозир Японияга сайёҳат қилувчи мижозларнинг кўпини Малайзия, Индонезия ва араб мамлакатларидан келатган мусулмонлар ташкил қилади.

БАНКДАН ЁРДАМ

Ислом Тараққиёт Банки президенти доктор Аҳмад Муҳаммад Али Миср Араб Республикаси раҳбарияти билан шартнома имзолади. Битим бўйича банк мамлакатда бир қатор ишларни амалга ошириш учун уч юз саксон саккиз миллион доллар миқдорида маблағ ажратади. Ушбу маблағ мамлакат жанубида йирик электростанция қуриш, машҳур Азҳар университети қошида шифохона қуриш, таълим, катта ва кичик бизнесни қўллаб-қувватлаш ҳамда қишлоқ хўжалигини ривожлантиришга сарфланади.

Интернет материаллари асосида
Азизхон ҲАКИМОВ
тайёрлади.

АЁЛИНГИЗДАН
РАНЖИМАНГ...

Чойингиз ёки қаҳвангиздан татиб кўраверадими? Ранжиманг, бу иши сизга ҳамма нарсанинг энг яхшисини илинганидан.

Болаларингиз билан бирга ўйнашингизни сўрайверадими? Малолланманг, бу иши унинг фарзандлар фақат “ўзиники” бўлиб қолишини хоҳламаганидан.

Феълида сизга ёқмайдиган жиҳатлар борми? Норози бўлманг, сизда ҳам унга ёқмаган жиҳатлар йўқ эмас.

Яхши пазанда эмасми? Ишонинг, бу камчилигини тўғрилашга ҳаракат қилади.

Фарзандларнинг уй ишларига ёрдам беришингизни талаб қилаверадими? Аччиқланманг, бу – оиладаги асосий одам сиз эканингизни болаларга уқтиришни хоҳлаганидан.

Ўзи ҳақидаги фикрларингизни сўрайверса, жавоб беришдан эринманг. Бу – сизнинг фикрингиз у учун жудаям аҳамиятли бўлганидан.

Ойна олдида кўп ўтирадими? Ғашингиз келмасин, бу иши сизга янада чиройли кўринишни истаганидан.

Ёмон одатлари кўпайиб бораётгандек туюляптими? Хавотирга тушманг, оқиллик ва мулойимлик билан уларни бартараф эта оласиз.

Ўзи билмаса ҳам, уловни қандай бошқаришдан гапирадими? Силтаб ташламанг, бу иши сиздан доим хавотир олишидан.

Айрим масалаларда тортишса, ғазаб отига минманг. Бу – икковингиз учун ҳам яхши бўлишини хоҳлаганидан.

Зеро, аёлингиз сиздан Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломини бўлсин) тавсия қилганларидек муносабат кутади: “Сизларнинг энг яхшиларингиз аҳли аёлига яхши муносабатда бўлувчиларингиздир” *(Термизий ривояти)*.

Шоҳсанам ИДРИСАЛИ қизи
тайёрлади.

Қарз бериш мўмин-мусулмонларнинг гўзал фазилатларидан биридир. Чунки одатда киши муҳтожлигидан, иложсизлигидан қарз олишга мажбур бўлади. Шунинг учун қарз беришнинг савоби садақа бериш савобидан ортиқдир.

ҚАРЗИНИ УЗМАГАН ЗАРАР КЎРАДИ

Имом Табароний ривоят қилади: «Расулulloҳ ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлади): “Жаннатга кирдим ва унинг эшигида: “Садақа ўн баробар, қарз эса ўн саккиз баробар савоб билан мукофотланади”, деган ёзувни кўрдим. Шунда: “Эй Жаброил, қандай қилиб садақа ўн, қарз ўн саккиз баробар бўлади?” деб сўрадим. У: “Чунки садақа бойнинг ҳам, фақирнинг ҳам қўлига тушаверади. Қарз эса, фақат муҳтож бўлган одамнинг қўлига тушади”, деди».

Афсус, кўп одамлар яхши ният билан қарз бериб, куйиб қолишади. Қарз олиб, еб кетишга ҳаракат қилганлар ёки қарз олганидан тониб турганлар ўзларига зулм қилади.

Мусулмончиликда бировга қарз берган киши унинг устига фоиз, яъни устама олмайди. Қарз бериб устама олган киши қарз бергани учун эришадиган улуғ савобдан маҳрум бўлиши билан бирга катта гуноҳга ҳам ботади. Зеро, унинг бу қилган иши судхўрлик бўлади. Аллоҳ таоло бундай хабар беради: **“Рибони ейдиганлар (қабрларидан) шайтон уриб жинни бўлган кишидек довдираб турадилар”** (Бақара, 275). Афсус, орамизда қиёмат кунида бутун халойиқ олдида шармандаю шармисор бўлишини ўйламайдиган судхўрлар учраб туради. Аллоҳ барча мўминларни бундай ҳолатдан паноҳида асрасин.

Киши иложи борича қарз олишдан сақланаши керак. Зеро, Расулulloҳ ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлади) қарздор бўлиб қолишдан кўрқиб: “Ё Аллоҳ! Мен оғир қарздорликдан, устимдан душманнинг ғалаба қилишидан ва ғанимларнинг қулишидан Сендан паноҳ тилайман”, деб дуо қилар эдилар (Имом Насоий ва Ҳоким ривояти).

Имом Бухорий Абу Ҳурайрадан ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлади) ривоят қилади: Расулulloҳ ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлади): “Ким одамларнинг молини қарзга олиб, уни адо этишни,

яъни қайтаришни ўйласа, Аллоҳ унга қарзини адо этиш йўларини осон қилиб қўяди ва ким одамларнинг молини қарзга олиб, уни талафотга учратишни, яъни бермасликни ўйласа, Аллоҳ унинг молига талафот етказди”, деганлар.

Қарз олиб, одамларни алдаб кетадиган кишилар ўзларича зўр иш қилгандай бўлишади ёки “Бопладим, уч-тўрт кун яхши яшаганим ғанимат”, деб ўйлашади. Аммо улар Аллоҳнинг ғазабига учраб, турли балоларга гирифтор бўлишларини билмайди. Улар бу қилмишлари билан дунёда хору зор бўлиб, охиратда аламли азобга йўлиқади.

Абдуллоҳ ибн Амр ^(Аллоҳ ундан рози бўлади) айтади: «Расулulloҳ ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлади): “Шаҳиднинг қарздан бошқа ҳамма гуноҳлари кечирилади”, деганлар» (Имом Муслим ривояти).

Модомики, бировнинг ҳақи шаҳиддан ҳам кечирилмас экан, бошқа инсонлардан асло кечирилмайди. Шунинг учун ҳам марҳумнинг жанозаси ўқиладиган пайтда унинг яқинларидан: “Марҳумнинг елкасида қарзи бўлса уни ким тўлайди? Ким адо қилишни ўз зиммасига олади?” деб сўралади. Қиёмат куни Аллоҳ адолат билан қарз берганнинг ҳақини қарздордан олиб беради. Шунинг учун ҳам қиёмат қарз дейилади. У дунёда қарзни узмоқчи бўлгани билан пули бўлмайди. Шунинг учун қарз берганга қарздорнинг савобидан олиб берилади.

Бу дунёни қайтар дунё дейдилар. Ҳар ким экканини олади. Шундай экан, бировларнинг ҳақини еб, зулм қилмайлик, Аллоҳдан кўрқайлик.

Беш кунлик ўтар дунё учун бир-биримизни алдашдан, мунофиқликдан ҳазар қилайлик. Шунда ҳаётимиз ҳам, охиратимиз ҳам обод бўлади.

Аҳмаджон БОБОМУРОД,

Тошкент Ислам институти ўқитувчиси

Тўғрилиқ ва ҳаё бўлсин шиоринг...

Отабек БОҚОНИЙ

ОНАЖОНЛАР

Бир парча эт ҳолингда вужудида сақлаган,
Соғ-саломат дунёга келишингни хоҳлаган.
Ўлим билан олишиб, ўз бурчини оқлаган
Фарзанд учун жонини фидо қилган оналар,
Туну кун ҳаққимизга дуо қилган оналар.

Алла айтиб тонггача тунни кунга боғларди,
Эртақ сўйлаб, эркалаб, кўнгилларни чоғларди,
Бемор бўлсанг, оҳ чекиб, юрак бағрин доғларди,
Фарзанд учун жонини фидо қилган оналар,
Туну кун ҳаққимизга дуо қилган оналар.

Ўғли куёв бўлганда келин суюб дур топган,
Қизи келин бўлганда куёвига тўн ёпган,
Набиралар кўрганда қувониб ҳар ён чопган
Фарзанд учун жонини фидо қилган оналар,
Туну кун ҳаққимизга дуо қилган оналар.

Поёндоз бўл, эй фарзанд, онажонинг пойига,
Хизмат қилиб, эъзозлаб, ҳурматин қўй жойига,
Ҳеч бўлмаса бир бора хабар олгин ойига,
Фарзанд учун жонини фидо қилган оналар,
Туну кун ҳаққимизга дуо қилган оналар.

Аччиқ ёшлар оқмасин, ҳеч бир она кўзидан,
Рози ўлсин бир умр, берган нону тузидан,
Кўриб фарзанд камолин, нур таралсин юзидан,
Фарзанд учун жонини фидо қилган оналар,
Туну кун ҳаққимизга дуо қилган оналар.

УЙИНГ ТИНЧ-ОБОД БЎЛСА

Букилмайди қоматинг,
Уйинг тинч-обод бўлса.
Доим келар омадинг
Уйинг тинч-обод бўлса.

Меҳрибондир аёлинг,
Сўзлари асал-болинг,
Ўзгадамас хаёлинг
Уйинг тинч-обод бўлса.

Меҳмонларинг кўп бўлар,
Дўстларинг тўп-тўп бўлар,

Душманларинг чўп бўлар
Уйинг тинч-обод бўлса.

Ҳеч ким сендан наримас,
Қариндошлар аримас,
Ота-онанг қаримас
Уйинг тинч-обод бўлса.

Фарзандларинг хотиржам,
Қалбида йўқ қайғу ғам,
Хизматингдадир ҳар дам
Уйинг тинч-обод бўлса.

Маҳаллангга ўрнинг бор,
Ҳамма сендан миннатдор,
Бахту иқбол бўлар ёр
Уйинг тинч-обод бўлса.

Иштихон

Ойгул СУЮНДИҚОВА

* * *

Осмон косасидан тўлдириб бода,
Кўнгиллар ҳолидан хабар ол, ёмғир.
Тўкилиб-тўкилмай турган афтода,
Сен – осмоннинг боли, энг тотли шивир.

Шамол, булутларни силкиб, мени кут
Отамнинг, онамнинг қабри бошида.
Дарахт барглари сизлаб-сийпаб ўт,
Мен ҳам йўлга тушдим, осмон – қошимда...

Гарди ювилади азобларимнинг
Кўзимдан қуйилар тилдан қолган ёш.
Дунё тополмадим онамдан ҳам кенг,
Ота деган сўздан кучлироқ бардош...

ОНАМНИ ЭСЛАБ

Хаёлимни қайтиб бер, осмон,
Қайтариб бер болалигимни...
Мен йиғлаб чопайин онам ортидан
Йўқотиб қўйдим деб жамалагимни,
Хаёлимни қайтиб бер, осмон!..

Оёқяланг, бошяланг елдай
Эркаланиб гулбаҳорларда
Топиб олай жамалагимни
Шудринг ювган майсазорларда.
Оёқяланг, бошяланг елдай...

Шунда онам ёнимга келиб,
Силаб қўйсин азиз бошимни.
Артиб қўйсин киприklarимдан
Оқаётган тиниқ ёшимни,
Силаб қўйсин азиз бошимни...

Ой чиққунча сўйласин онам
Қайтариб бер эртаklarимни.
Соғинчларим тўкилаётган
Шамолларнинг эртаklarини,
Қайтариб бер эртаklarимни...

Кўз ўнгимда толлар учидан
Учиб кетди бир гала қушлар.
Айирмоқчи бўлиб ҳушимдан
Алдамаса эди бу тушлар –
Учиб кетди бир гала қушлар...

* * *

Олислардан келар азон товуши,
Тун пардасин синдиради тонг нури.
Кўз юммай ухлаган қушларнинг туши
Каби қалқиб кетар кўзимнинг қири.

Умрим менинг – очик китоб – ер каби...
Шудгорланган кузги дала – бағримда.
Ёрилиб кетса-да баргларнинг лаби
Яна ўзин ураб шамол бағрига.

Тақдир ҳар юракка йўл солар танлаб,
Сочимда хидлари кузги ҳавонинг.
Боғимга гўёки кўқдан азонлаб
Нури ёғилибди Момо Ҳаввонинг!..

Тун пардасин кўтаради тонг нури,
Қулоқ тутдим, жим тингладим азонни.
Йўлларда, ҳовли юзи, боғ тўри
Хазонларни супураман, хазонни...

Қибрай тумани

Султон ЭРГАШ

ТҮРТЛИКЛАР

* * *

Отангга, онангга бошингни хам қил,
Гап қайтарма, болам, оғзингни дам қил.
Ўгитин ол улар ҳаётлигида,
Сўнг бефойда гарчи кўзингни нам қил.

* * *

Касалнинг уруғи жонда асабдир,
Асабнинг онаси жаҳл, ғазабдир.
Икки мингашиб, от сурса агар,
Бечора инсонга буткул азобдир.

* * *

Тўйиб-тўйиб сувлар ичдим булоқларингдан,
Нур эмдим қуёшдек қароқларингдан.
Ўргилай, онамдек она Ватаним,
Бошимни силаган бармоқларингдан!

* * *

Кун ва тун бир дунё дунё ичида,
Сирлар кўп уммону дарё ичида.
Шу дунё ичра мен нималар қилдим,
Имоним покмикин ҳаё ичида?

* * *

Соатнинг “чиқ-чиқ”и кунга айланар,
Кун тўпи йиғилиб, ойга айланар.
Кам ухлаб, умрингда нималар кўрсанг,
Хирмондек уйилиб, йилга айланар.

Учтепа

Салим РИХСИЕВ

ТИЛАГИМ

Кўнглини тоатга боғлаган инсон
Доимо пок юрсам, пок турсам дейди.
Қўлидан келганча ахтариб имкон
Бир улуғ сафарнинг ғамини ейди.

Мўминсан, етмасин элга озоринг,
Раҳмат ёғилади ўнгу сўлингдан.
Тўғрилиқ ва ҳаё бўлсин шиоринг,
Сабр-қаноатни берма қўлингдан...

Тошкент

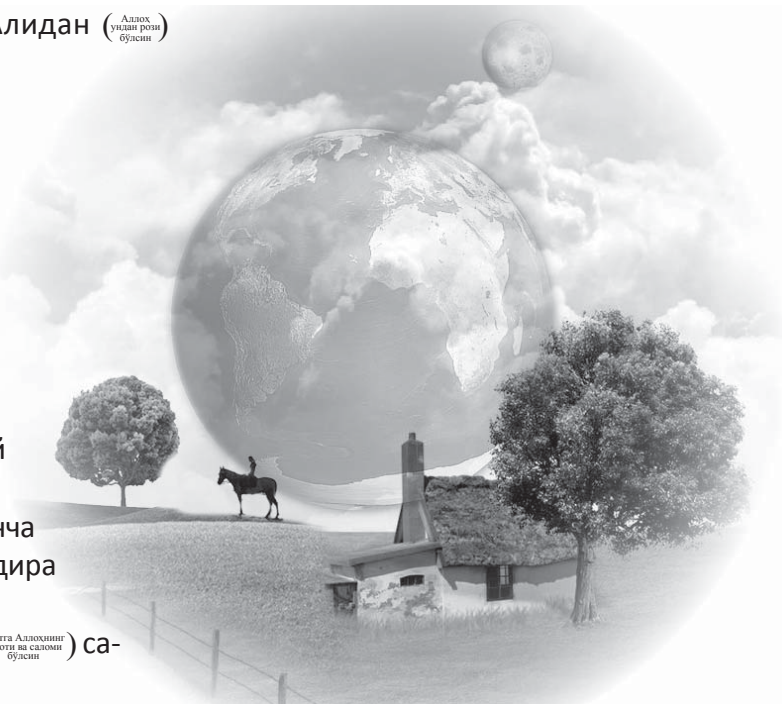
Пайғамбаримиз (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ҳазрат Алидан (Аллоҳ ундан рози бўлсин) сўрадилар:

- Эй Али, мени яхши кўрасанми?
- Ҳа, яхши кўраман, Расулуллоҳ!
- Аллоҳни-чи?
- Албатта!
- Аёлингни-чи?
- Яхши кўраман!
- Болаларингни-чи?
- Уларниям!

Пайғамбаримиз (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) табассум билан ҳазрат Алига (Аллоҳ ундан рози бўлсин) қараб, бундай дедилар:

– Эй Али, биргина қалбинг бўлса, шунча севгини битта қалбга қандай қилиб сиғдира оласан?

Ҳазрат Али (Аллоҳ ундан рози бўлсин) Расулуллоҳнинг (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) саволлари қаршисида жим қолдилар...

НУБУВВАТ ДАРАХТИНИНГ МЕВАСИ

Унинг ўйчан ҳолда кириб келганини кўрган ҳазрат Фотима (Аллоҳ ундан рози бўлсин) сўрадилар:

– Нимадан хафасиз? Агар дунё учун бўлса, сиқилишингизга арзимаёди. Борди-ю Аллоҳ учун бўлса, айтинг, биргаликда ҳал қиламиз. Сизга ёрдам бераман.

Ҳазрат Али (Аллоҳ ундан рози бўлсин) бўлиб ўтган воқеани сўзлаб бердилар.

Ҳазрат Фотима (Аллоҳ ундан рози бўлсин) тинглаб туриб, табассум қилдилар ва:

– Киши пайғамбарини қалби билан, Аллоҳни ақли билан, жуфти ҳалолани нафси билан, болаларини эса шафқати билан яхши кўради, – дедилар.

Дарҳол ҳазрат Али (Аллоҳ ундан рози бўлсин) Расулуллоҳнинг (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ҳузурларига бориб, аёллари Фотимадан (Аллоҳ ундан рози бўлсин) эшитган жавобни етказдилар. Аллоҳнинг элчиси (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) Фотиманинг (Аллоҳ ундан рози бўлсин) зукколикларидан мамнун бўлдилар ва:

– Эй Али, бу нубувват даррахтининг мевасидир, – дедилар.

КАЛИТ ЭГАСИ

Маккаи мукаррама фатҳ қилинган, Пайғамбаримиз (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) Каъбага киришни хоҳладилар. Ҳалигача калит исломни қабул қилмаган Усмон ибн Талҳада эди. Расулуллоҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ҳазрат Алини (Аллоҳ ундан рози бўлсин) калитни олиб келиш учун юбордилар.

Усмон ибн Талҳа:

– Мен Муҳаммаднинг ҳақиқий пайғамбар эканига ишонмайман. Қандай қилиб Каъбанинг калитини унга топширишим мумкин? Бу калит менга боболаримдан қолган, – деди.

Ҳазрат Али (Аллоҳ ундан рози бўлсин) Расулуллоҳнинг (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) буйруқларини бажариш учун Абу Талҳанинг қўлини қайириб, калитни зўрлик билан ол-

ди ва Набийга (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) келтириб берди.

Пайғамбаримиз (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ҳамда саҳобалар Каъба ичка-рисига кириб, бутлардан тозаладилар. Сўнг икки ракат шукр намози ўқидилар. Бу пайтда ҳазрат Аббос (Аллоҳ ундан рози бўлсин) Каъбатуллоҳ калитини унга беришларини Пайғамбаримиздан (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) сўраган эди.

Шу вақтда **“Омонатни ўз эгаларига топширинг...”** (Нисо, 58) ояти каримаси тушди. Расули Акрам (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) дарҳол калитни яна ҳазрат Али (Аллоҳ ундан рози бўлсин) орқали эски эгаси Усмон ибн Талҳага қайтариб юбордилар. Ҳайрон қолган Талҳа:

– Эй Али, салгина олдин калитни қўлимдан зўрлик билан олган эдинг. Энди эса қайтариб келибсан. Нега? – дея сўради.

Ҳазрат Али (Аллоҳ ундан рози бўлсин):

– Бу хусусда оят тушди, – деди-да, омонат ҳақидаги оятни тўлиқ ўқиб берди.

То шу кунга қадар имон неъматини насиб бўлмаган Усмон ибн Талҳани титроқ босди ва:

– Динингиз омонатга шунчалик аҳамият бергани мени ҳайратга солди, – дея Расулуллоҳнинг (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ҳузурларига олиб боришини сўради.

Ҳазрат Али (Аллоҳ ундан рози бўлсин) билан Ҳузури Саодатга келдилар. У ерда Усмон ибн Талҳа (Аллоҳ ундан рози бўлсин) шаҳодат келтириб, мусулмонлик шарафига муяссар бўлди.

Гулбаҳор АБДУЛЛОҲ
тайёрлади

МАРВ ФАҚИҲЛАРИ

АБДУЛЛОҲ ИБН МУБОРАК

Ибн Муборак Абу Абдурраҳмон Марвазийнинг (737–798) асл ватани Марв шаҳри бўлиб, Лакнавий таъкидлашчи, онаси хоразмлик ва отаси туркийлардан бўлган.

“Ал-Жавоҳирул-музия” китобида ёзилишича, Ибн Муборакнинг бир гуруҳ суҳбатдошлари йиғилишиб илм, фикр, адаб, наҳв (араб тили грамматикаси), луғат, шеър, зуҳд, фасоҳат, тақво ва бошқа бир қатор илму фазилатларни ўзида тўплаш, унинг олий фазилати деб фикр билдирган эканлар.

Ибн Муборак кўп китоблар муаллифи эди. Тарих китобларида у кишининг «Китоб ас-Сунан фил-фикр», «Китоб ат-тафсир», «Китоб ат-тарих», «Китоб ал-бирр вас-сила», «Китоб аз-зуҳд вар-рақоик», «Китоб ал-истеъзон», «Китоб ал-жиход», «Китоб ал-маносик» китобларни таълиф қилганликлари зикр этилган.

Ибн Муборак Имоми Аъзам Абу Ҳанифанинг энг самимий дўсти ва шогирди сифатида унинг ишончига сазовор бўлиб келган ва ҳар жойда унинг ҳомийси бўлган. Масалан, Абдурраҳмон Авзойига уни танитган, раъй ва қиёс бўйича унинг қарашлари ва чиқарган хулосалари тўғрилигини кўрсатиб бериб, уларни бир-бирига яқинлаштириб, учрашувларини таъминлаган.

Ибн Муборак ҳақида жуда кўп манбаларда, жумладан, «Миръотул-жинон», «Вафаётул-аён» ва бошқа китобларда муфассал маълумотлар берилган.

АБУ МАРЯМ МАРВАЗИЙ

Абу Исма Нух ибн Марям Язид ибн Жауна Марвазий машҳур ҳанафий олимларидан эди. Ибн Қутлубғо ёзишича, у биринчи бўлиб Абу Ҳанифа фикҳини тўплагани учун «ал-Жомеъ» (Тўпловчи) лақаби билан аталган. Баъзилар фикрича, унинг бу лақабни олишига сабаб барча илмларни жамлагани бўлган. Унинг тўрт хил мажлиси бўлган, бир мажлис асарлар (ҳадислар) учун, бир мажлис Абу Ҳанифадан ривоят қилинган сўзлар учун, бир мажлис наҳв (грамматика) учун, бир мажлис шеърият учун бўлиб ўтар экан.

АБУ МАРЯМ ЗУҲРИЙ

Муқотил ибн Ҳайъндан ривоят қилган. У Абу Жаъфар Мансур Аббосий даврида Марв шаҳри қозиси бўлган ва 173/790 йили вафот этган.

Шайх Абдулазиз МАНСУР

Шукрулло (Юсупов) 1921 йил 2 сентябрда Тошкент шаҳрининг Шайхонтоҳур даҳасида туғилган. Ўзбекистон халқ шоири, хизмат кўрсатган маданият ходими, Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Республикаси Давлат мукофоти лауреати, «Дўстлик» ва «Эл-юрт ҳурмати» кўкрак нишони билан мукофотланган.

ХАЛҚ ДАРДИНИ ЖОЙЛАДИМ ДИЛГА...

Отам илми, қори, онам отинойи эдилар. Уйимиздан меҳмон узилмасди. Ўша вақтлардаги Тошкентнинг машҳур қорилари, имом-домлалари бизникида йиғиларди. Онам раҳматли кўп шеър, ғазал билардилар. Хонадонимиздаги ғазалхонлик, маърифий суҳбатлар таъсирдан адабиётга меҳрим тушган. Бир сўз билан айтсам, адабиёт менинг қисматимга айланишига ота-онам сабабчи бўлишган.

Ижодкорга истеъдодни Аллоҳ юктиради. Уни ривожлантириш учун ўқиш керак. Ўқиш, ўрганиш, илм олиш инсоннинг юрагига сайқал беради. Маънавий-руҳий дунёсини гўзаллаштиради. Инсонга шон-шухрат келтиради. Илмсизлик, лоқайдлик жаҳолатдир. У инсон ҳаётини барбод этади.

Илми дунёвий ва диний турларга ажратиш инсон маънавиятининг емирилишига олиб келади. Бу фикр исботи учун узоқ ва яқин ўтмишимизда мисоллар жуда кўп. Машҳур асарлари билан жаҳон илмфани ва маданиятига улкан ҳисса қўшган уламолар номини санаб, фахрланиб юрамиз: Имом Бухорий, Беруний, Хоразмий, Мирзо Улуғбек... Ажойиб асарлари Ғарб уйғониши учун асос

бўлган бу улғ аждодларимиз, гарчи кечаги жамият уларнинг диний илмда ҳам етук бўлганини яширган эса-да, улар энг олдин, Ислом оламининг ардоқли олимлари, том маънодаги илм эгалари эканини бугун ҳамма билади.

Энди ўзингиз, исломий асосдан узилган кечаги жамиятнинг кирдикорларини кўз олдингизга келтиринг. Ўша жамият раҳбарлари адабиётни ҳам диндан айро қилишга уринишди. Ёзувчининг ёзгани унинг виждони бўлиши керак, эртага уни уялтириб қўймасин. Даврлар шиддати унга таъсир этмасин.

Советлар адабиётни ўз мафкураларига хизмат қилишга ундашди. У пайтлар-

да ёзилган кўп асарларимиз қаҳрамони совет мафқурасининг ижрочиси эди. Қатағон авж олган, умуман одамнинг, жумладан, ижодкор шахсига ҳам сариқ чақалик қиймат берилмаган пайтда – неча миллионлаб одам руҳан синдирилган, яланғоч шиорларни қофияга солиш, сохта туйғуларни куйлаш санъат саналган даврда шаклланган бутун бир авлод шундай ёзишга маҳкум этилган эди. Бадиий асарлардан ҳеч ким ҳеч қандай иккинчи маъно тополмайдиган бўлиши керак эди. Сўзининг салгина бошқача тушунилишига йўл қўйган қанчадан-қанча ижодкорлар “халқ душмани” сифатида йўқ қилинганини кўрган ёзувчи, шоирлар жўн ёзишга мажбур эди.

Мақтаниб нима қиламан, менда ҳам ўткинчи шеърлар бўлган. Аммо ҳар қачон қўлимга қалам олганимда кўпроқ эзгу ниятларни ўйлашга ҳаракат қилдим. Инсоннинг дарди, ўй-хаёллари, орзулари ҳақида ёзишга интилдим. Шундай қилмаганимда, қирқинчи йилда ёзган асарим, балки бугун яна чоп этилмас эди.

Талабалик йилларим эди. Бир куни ён дафтаримни йўқотиб қўйдим.

Қидираман ҳеч жойдан топилмайди. Кейин дабдурустдан мени қамоққа олишди. Сўроқ пайтида терговчи ўша ён дафтаримдаги тўрт қатор шеърни ўқиб берди.

*Вужудимни тилиб, тилка-тилка айла,
Виждонимни сотмайман.
Халқ дардини жойладим дилга,
Ўлимдир, ўлимдан ҳам қайтмайман.*

Кейин гап нимада эканини тушуниб етдим. Ўша пайтда бундай сўзларни айтиш ўлим билан олишишдек гап эди. Кейин мени сўроққа чақиринди. “Ҳали, халқ дардини дилга жойлаган сенмисан?! Совет гражданининг дарди нима экан?! Ўлимдан ҳам қайтмайдиган сенми?!” дея сўроқ қилишганида ҳам, шеъримдан тон-

маганман, мен шоирман, халқ дарди билан яшайман, деганман. “Халқ душмани” тамғаси билан қамалдим. Мана, бугун юзим ёруғ, чунки халқимга хиёнат қилмадим. Ён дафтаримда бундай шеърлар кўп эди.

*Тангрим Ўзинг, Ўзинг ярлақа,
Ўзингдан ҳеч ўзга мадад йўқ.
На дўстим бор, на дард тингловчим
Ўзингдан ҳеч ўзгага ҳад йўқ.*

Худосизликка даъват авж олиб турган вақтда бу сўзларни айтиш осон эмасди.

Бир донишманд айтган экан: “Узоқ яшаган инсон ҳаётдан кўп нарса топади, шу билан бирга, кўп яқинларини йўқотади”. Адабиётда, атрофимда бутун бир авлод янгилашиб боряпти, десам, муболага бўлмайди.

Одам кўп кўриб, кўп ўргангани сари кам билишини англаб боравераркан. Ўтган асрнинг 50–60-йилларидаги шеърларимда ўқувчиларга қандай яшаш ва ҳаётни қай тарзда йўлга қўйишни ўргатишга уринган бўлсам, ҳозирги шеърларимда тирикликнинг барча паст-баландини кўрган шоир сифатида бировга йўл кўрсатиш эмас, ўзимни тафтиш қилишга, кўнги оламимни қадам-бақадам текширишга уриняпман.

Бугун эркимиз қўлимизда, ҳеч ким олдингидек қисти-қафасга олмайди. Аммо ҳозирги адибларимиз бу эркинликларга яраша ижод қила оляптиларми? Шу савол менга тинчлик бермайди.

“Ҳидоят” журналига келсак, имкон борича уни кузатиб бораман. Журналда турли мавзуларда, диний, маърифий, илмий-адабий ихчам мақолалар берилиши менга маъқул. Мен “Ҳидоят”ни барча зиёлилар ҳам ўқишини истардим.

Сиддиқ РАҲМАТОВ
суҳбатлашди.

Таъмирига қўлимиз теккан

Наққош-ганчкор Икромжон Турсунов билан суҳбат

Бу одам билан “Ҳазрати имом” мажмуасида танишиб қолдим. “Бароқхон” мадрасаси пештоқидаги нақшларни томоша қиларди.

– Ассалому алайкум! Ака, меҳмонмисиз, – дея, сўрадим мен.

– Ва алайкум ассалом! Ҳа, Ҳўқанди латифданман. Узоқ вақт битта нарсага қараб қолганимга ҳайрон бўлдингиз, чоғи. Ўзим наққош-ганчкорман. Бу жойлар менга кўп нарсаларни эслатади. Бир вақтлар устозим билан “Бароқхон” мадрасасини, Қафқол Шоший мақбарасини таъмирлаганмиз. Устозим машхур халқ устаси Йўлдошхон Ўринов эди. У кишининг оталари уста Ўринбой Ўринов ҳам машхур уста бўлганлар. Ўша вақтларда Ўринбой уста Тошкентга келиб Навоий театрига нақш чизадилар. Бежирим, гўзал нақшларининг довуғи Зиёвуддин қори аканинг қулоғига етади. Шунда у киши атай Қўқонга бориб, устадан “Бароқхон” мадрасасини таъмирлаб беришини сўрайди. Ўринбой уста Тошкентга ўғли Йўлдошхон акани юборади. Шу баҳона мен ҳам Зиёвуддин қори акани учратиш, суҳбатлашиш бахтига эришганман. У киши жуда таъби нозик, синчков инсон эдилар. Ҳали мен у кишидек зиёли, ҳалим инсонни кўрмадим.

Буни қаранг, орадан шунча вақт ўтибди. Нақшларнинг ранги худди кечагидек сақланиб қолган.

– Ота-боболаримиз солган нақшларни томоша қилиб, сира зерикмайсиз. Умуман тарихий биноларимизда нимадир бор. Одам уни тасвирлаб беролмайди. Айниқса, сиз усталар буни яхшироқ биласиз. “Бароқхон” мадрасаси пештоқида термилиб туришингиздан ҳам буни сезса бўлади. Бу нақшлардан сиз биз кўролмаган нарсаларни ҳам илғайсиз. Шундай эмасми?

– Албатта, усталар юрак қўрини бериб ишлашган бу биноларда кўп ҳикматлар яширинган. Бир куни Самарқандда “Ситораи Моҳи Хосса” зиёратгоҳида айланиб юриб, вақт ўтганини сезмай қолибман. Оз эмас, кўп эмас, ўзиям саккиз соат ўтиб кетибди. Кун ботибди. Мажмуа ёпилади, деб мени

чиқариб юборишди. Ўшанда тепага қарайвериб бўйним оғриб қолган.

Доим касбимда янгилик қилишга интилдим. Ганчга нақшни уйғунлаштириб, ажиб манзаралар ҳосил қилдим. Самарқандда 105 пештоқни суратга олиб, уларни бир-бирига солиштирдим. Мени ҳайрон қолдиргани, улар бир-бирига сира ўхшамайди. Қўқонда, Худоёрхон ўрдасини таъмирлашда саккиз йил қатнашдим. У ердаги хоналар беагидан ҳар куни бир ҳайратланардим.

Юртимизга келган сайёҳларни кузатганмисиз? Ривожланган давлатлардан келган сайёҳчилар қадимий биноларимизни оғзи очилиб томоша қилади. Чунки миллатнинг ҳақиқий қиёфаси ана шу биноларда акс этган. Сайёҳлар ўзларидаги осмон ўпар бинолардан

Қабр зиёрати

аллақачон зеркишган. Уларда ҳамма ёқ бир хил бўлиб қолган. У юртлардаги одамлар кўхна обидаларни соғинади, бир кўриш учун дунё кезади.

Ҳа, ота-боболаримиз меъморлик борасида дунёни лол қолдирган. Масалан, тилимизда “тазар” деган сўз бор, бу ҳозирги биз билган “канализация”. Яна у пайтларда ҳаммомлар битта шам билан иситилган. Бундай иншоотларнинг лойиҳалари сири ҳали ҳам топилмаган. Майли, қўлдан кетгани, кетди. Энди биз қолган тарихий биноларимизни кўз қорачиғидай авайлаб, асрашимиз керак.

Болаликдан шу касбга меҳрим тушган. Мана, шу касб билан сочим оқарди. Ҳали-ҳали эсимда, 15 ёшларда эдим. Мактабимиз яқинидаги масжид пештоқидаги нақшларни бир уста таъмирлай бошладди. Танаффус бўлди дегунча унинг ёнига чопаман. Ишларини синчковлик билан кузатаман. Бир куни уста қўлидаги мўйқаламни менга тутқазди. Бир муддат ўзимни йўқотиб қўйдим. Кейин секин унинг ишини давом эттирдим. Қийналмадим. Чунки қарайвериш кўзим пишиб қолганини уста аллақачон сезган экан. Ҳаммаси шундан бошланди. Ўша уста тутган мўйқалам қўлимда.

Муҳаммад СИДДИҚ

Қабр зиёрати кўнгилга таскин беради, ўлимни, охиратни эслатади ҳамда қалбдаги кибрни кетказди. Ўликлар тирикларнинг Қуръон тиловати, дуо ва садақалари савобларидан бахраманд бўлади.

Қабрни зиёрат қилишнинг ўзига хос одоблари бор. Ҳар бир мусулмон уларни яхши билиши керак. Қабристонга кираётганда у ерда ётганларга салом берилади. Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) қабристонга кираётганда бундай деганлар: “Ассалому алайкум, мўмин ва мусулмонлар диёри аҳли! Аллоҳ таоло бизлардан ўтганларни ҳам, яшаётганларни ҳам раҳматига олсин. Иншааллоҳ, бизлар сизларга қўшилаемиз” *(Имом Муслим)*.

Қабристон ҳудудида сокин юрилади. Дунё ташвишлари унутилиб, охират ҳақида фикр юритилади. Баланд овозда сўзлашилмайди. Зарур сўзлар одоб билан айтилади.

Қабрга ўликнинг оёқ томонидан келиниб, қиблага юзланиб ўтирилади. Қабр устига ўтириш, босиш ёки суяниш мумкин эмас. Пайғамбаримиз (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) бундай марҳамат қилганлар: “Сизлардан бирингиз чўққа ўтириб, кийими куйиб терисига ўтиши қабр устига ўтирганидан яхшидир” *(Имом Муслим)*.

Қабрда ётганлардан ёрдам сўралмайди. Зеро, улар ўзлари дуога муҳтож. Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) бундай деганлар: “Сўрасанг, Аллоҳдан сўра, ёрдам тиласанг, Аллоҳдан тила” *(Имом Термизий)*.

Қабристонда кулиш ва ўйнаш, қабрни ўпиш мумкин эмас. Ўликнинг яхши хислати эсланади, уни сўкиш ёки ёмон сифатлари билан эслаш жоиз эмас. Пайғамбаримиз (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) бундай марҳамат қилганлар: “Ўликларингизни фақат яхши сифатлари билан ёдга олинглар” *(Имом Насоий)*.

Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) қабристонда қабрга юзланиб намоз ўқишдан қайтарганлар. Ибн Умардан (Аллоҳ ундан рози бўлсин) ривоят қилинади: “Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) етти жойда намоз ўқишдан қайтардилар: ахлатхонада, қассобхонада, қабристонда, йўл устида, ҳаммомда, туяларнинг сув ичиш учун чўкадиган жойида ва Каъба устида” *(Ибн Можжа)*.

Қабристон ҳудудида катта ёки кичик таҳорат синдирилмайди, дарахтларга ип ёки лата боғлаш каби хурофат ишлар қилинмайди. Еб-ичилмайди. Қабр тепасига чироқ, шам ёқиш мумкин эмас.

Қабристонда бугунги ўликлар кечагина ҳаракатда ва амалда бўлганлар, ҳозир эса ҳеч нарсага қодир эмас, балки қилиб ўтган амалларидан сўралаётганлари кўнгилдан ўтказилади. Мусулмон шулардан ибрат олиб, хато ва камчиликларини тўғрилайди, тавба қилади. Ўлим яқин эканини, тез орада ўзи ҳам қабр аҳлидан бўлишини юракдан ҳис этиб, қалби юмшаб, қабристондан чиқади.

Муҳаммадий ҚОРАЕВ,
“Хожа Бухорий” Ислому ўрта махсус
билим юрти ўқитувчиси

АЛЛОҲНИНГ ДОРИСИ

Жунайд Бағдодий ҳазратларининг кўзи оғриди. Табиб унга:

– Кўзингизга асло сув теккизманг. Бордию аксини қилсангиз, кўр бўлиб қолади, – деди.

Ҳазрат Жунайд сўради:

– Унда қандай таҳорат оламан?

Табиб қатъий:

– Кўз керак бўлса, айтганимни қиласиз, йўқса, ўзингиз биласиз! – деди.

Уйга қайтган Жунайд Бағдодий таҳорат олиб, икки ракат намоз ўқиб, уйқуга ётди. Уйғонганида кўзларидаги барча оғриқлар йўқолган, ҳатто аввалгидан яхшироқ кўра бошлаган эди. Шу пайт ғойибдан овоз эшитилди: “Жунайд Биз учун кўзларидан кечди. Бизни эслаган вақтида бутун жаҳаннам аҳлини кечиринишмизни сўраганида эди, барчаси кечирилган бўларди...”

Табиб хастанинг зиёратига келганида кўрди, кўзлардаги оғриқ тамоман йўқолиб, ҳатто хасталиқдан асар ҳам қолмаган. Шунда:

– Бу Ҳақнинг дориси туфайлидир. Бунга бизнинг ақлимиз ҳам, илмимиз ҳам етмайди. Аслида, Жунайднинг эмас, бизнинг кўзимиз хаста экан-у, хабарсиз эканмиз... – дея имон келтирди.

*“Гўзал ҳикоялар”
китобидан олинди.*

Баъзи ҳадисларни ровий: “Расулуллоҳ ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) Раббиларидан ривоят қилиб, дедилар”, деб нақл қилади ёки Пайғамбар ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) “Аллоҳ таоло деди”, “Аллоҳ таоло дейди”, деб бошлайдилар. Бундай ҳадислар “қудсий”, “раббоний” ёки “илоҳий ҳадислар” деб аталади.

Ҳадиси қудсий

Мисол: Абу Зарр Ғифорий ^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) Расулуллоҳдан ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин), Расулуллоҳ ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) Раббиларидан (азза ва жалла) ривоят қилади: “Эй бандаларим, Мен зулмни ўзимга ҳаром қилдим ва уни сизлар ўртангизда ҳам ҳаром қилдим. Шунинг учун бир-бирингизга зулм қилмангиз” *(Имом Муслим ривояти)*.

Ўқувчида “Ҳадиси қудсий ҳам, Қуръон ҳам Аллоҳ таолонинг сўзи бўлса, унда иккаласининг фарқи нима?” деган савол туғилиши мумкин. Олимлар Қуръон ва ҳадиси қудсийнинг қуйидаги учта асосий фарқини келтирадилар:

Қуръоннинг лафзи ҳам, маъноси ҳам Аллоҳдан, ҳадиси қудсийнинг маъноси Аллоҳдан, лафзи Расулуллоҳдан ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин).

Қуръон тиловати билан ибодат қилинади, ҳадиси қудсийни тиловат қилиб ибодат қилинмайди.

Қуръон оятларининг ҳаммаси мутавотир тарзда келган, ҳадиси қудсий ундай эмас.

Аллома Кирмоний “Саҳиҳи Бухорий” га ёзган шарҳида қуйидаги фарқларни келтиради: “Қуръон мўъжиз (ожиз қолдирувчи) ва Жаброил ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) воситасида туширилган. Ҳадиси қудсий эса мўъжиз эмас ва воситасиз тушган”.

Бир қанча олим ҳадиси қудсийларни алоҳида китобда жамлашган. Муҳаммад Маданийнинг “Итҳофотус сания”, Имом Нававийнинг “Ал-аҳодисул қудсийя”, Ибн Булбон Мақдисийнинг “Ал-мақосидус сания”, Ибн Дайбаъ Шайбонийнинг “Ал-аҳодисул қудсия”, Мунновийнинг “Ал-итҳофотус сания” китоблари ана шундай асарлар сирасига кирилади.